

Risicotaxatie Instrument Eergerelateerd Geweld

Anke Van Vossole

Risicotaxatie-Instrument Eergerelateerd geweld (RTI EGG)

Anke Van Vossole

Promotor
Dr. Anne Groenen

Inhoudstafel

Inleiding	1
Hoofdstuk 1: Eergerelateerd geweld en risicotaxatie	3
1. Eergerelateerd geweld	3
2. Risicotaxatie	4
3. Risicotaxatie Eergerelateerd geweld.....	6
Hoofdstuk 2: Risicotaxatie-instrument Eergerelateerd geweld (RTI EGG).....	9
1. Achtergrond en opdracht	9
2. Doelstelling en doelgroep	9
3. Ontwikkeling.....	9
4. Vorm	10
5. Structuur.....	11
Hoofdstuk 3: Gebruikershandleiding.....	19
1. Algemeen.....	19
2. Demografische gegevens.....	20
3. Screening	20
4. Risicofactoren	22
5. Beoordeling	39
6. Risicomanagement	41
Hoofdstuk 4: Rationales	45
Literatuur	61

Inleiding

Net als in verschillende andere Europese landen, kwam eengerelateerd geweld (EGG) in België op de voorgrond na enkele eremoorden die uitgebreid in de media beschreven werden. Bovendien gaven professionals uit een aantal sectoren aan dat zij in de praktijk geconfronteerd werden met situaties van EGG. Dit alles vormde de aanleiding om een beleid ter preventie en aanpak van EGG in België te ontwikkelen. De Federale Overheidsdienst Justitie richtte een stuurgroep op, lokale pilootprojecten werden opgericht in Mechelen en Verviers, EGG werd als afzonderlijke categorie opgenomen in het vierde Nationaal Actie Plan ter bestrijding van partnergeweld en andere vormen van intrafamiliaal geweld (2010-2014), en een wetenschappelijk fenomeenonderzoek naar EGG in België werd besteld en uitgevoerd (Coene et al. 2011).

Eengerelateerd geweld is een complex fenomeen, vaak met een verborgen karakter. Net als bij (andere vormen van) familiaal geweld, zetten slachtoffers in vele gevallen niet de stap naar hulpverlening of politie, bijvoorbeeld uit schaamte, angst, loyaliteit of door negatieve ervaringen met dienstverlening. Slachtoffers van EGG kunnen bijkomende drempels ervaren omdat geweld kan escaleren wanneer zij problemen naar buiten brengen of hulpverlening inschakelen. Het is daarom van cruciaal belang dat eerstelijns professionals de specifieke dynamieken van EGG kennen en er op een efficiënte manier op kunnen reageren.

Dit instrument is gericht op hulpverleners zoals psychologen, psychiaters, sociaal werkers, sociaal verpleegkundigen, medewerkers binnen slachtofferhulp, vluchthuizen, spoeddiensten, sociale diensten of gezondheidszorg. Het moet hen handvaten bieden om het risico op EGG in te schatten en efficiënte beslissingen te nemen om deze risico's te verminderen en te managen. Het RTI EGG werd ontwikkeld op basis van wetenschappelijke literatuur en een bevraging van hulpverleners. Nauwe samenwerking met het werkveld heeft geleid tot een tool die afgestemd is op de noden en behoeften van de praktijk. Naast een aantal risicofactoren die zeker bevestigd moeten worden, biedt het de mogelijkheid om factoren toe te voegen die relevant zijn voor een specifieke casus. Het RTI EGG kan de basis vormen om risicomanagement strategieën te ontwikkelen, maar het kan ook ondersteuning bieden bij multidisciplinaire samenwerking of casusoverleg.

Het RTI EGG is opgebouwd uit vier hoofdstukken. Het eerste hoofdstuk gaat kort in op EGG, een aantal vormen van risicotaxatie en aspecten die specifiek zijn voor het inschatten van risico's bij EGG. Hoofdstuk twee beschrijft het instrument zelf en de verschillende onderdelen (demografische gegevens, screening, risicofactoren, beoordeling en risicomanagement). Hoofdstuk drie vormt een handleiding voor de gebruiker en geeft aan hoe de verschillende factoren geïnterpreteerd, gecodeerd en

beoordeeld moeten worden. In hoofdstuk vier komt tot slot de wetenschappelijke literatuur aan bod die mee aan de basis lag van de ontwikkeling van het instrument.

Dit instrument kwam tot stand dankzij de positieve bijdrage van verschillende personen. Dank gaat hierbij uit naar promotor Anne Groenen (University Colleges Leuven-Limburg/Thomas More Hogeschool) en collega Sarah Matkoski (Thomas More Hogeschool) voor hun constructieve samenwerking bij de ontwikkeling van het instrument, Ingrid Adriaensen (Thomas More Hogeschool), Helen Blow (Steunpunt Algemeen Welzijnswerk), Marijke Weewauters (Instituut voor Gelijkeid van Vrouwen en Mannen), Koen Dedoncker (Beweging tegen Geweld vzw Zijn), Pascale Franck (Provincie Antwerpen), en Els Leye (RHEA/UGent) voor hun waardevolle feedback, en de deelnemers van de focusgroepen en stuurgroep voor het delen van hun ervaringen en inzichten.

Hoofdstuk 1:

Eergerelateerd geweld en risicotaxatie

1. Eergerelateerd geweld

De term 'eergerelateerd geweld' verwijst naar een continuüm van geweldsvormen waarbij het voorkomen of het herstellen van een schending van de seksuele en familiale eer - waarvan de buitenwereld op de hoogte is of dreigt te geraken - het hoofdmotief vormt. Het kan daarbij gaan om de eer van een individu, de familie of de gemeenschap en het geweld kan uitgaan of ondersteund worden door meerdere personen en gericht zijn op meerdere slachtoffers (Coene et al. 2011).

Eergerelateerd geweld kan zich voordoen om eerverlies te voorkomen, om de eer te beschermen bij een vermoeden van eerschending of om een daadwerkelijk geschonden eer te herstellen. Er bestaan verschillende gradaties in de manier waarop families trachten de eer te beschermen. Het gaat om een **continuüm** van geweldsvormen gaande van controle, inperking van de bewegingsvrijheid, uitoefenen van druk, huwelijksdwang, verbanning, verminking, emotionele, sociale of fysieke druk en geweld, tot moord (Cooney 2014; Welchman & Hossain 2005; Begikhani 2005; Sen 2005; Kulczycki & Windle 2011; HM Government 2014; Van Vossele 2012). Vaak wordt eerst naar niet-gewelddadige oplossingen gezocht om de eer te beschermen of herstellen. Wanneer deze niet efficiënt blijken of wanneer een eerschending bekend raakt, verhoogt het risico op geweld. Het aantal zaken met een fatale afloop betreft echter een kleine minderheid (Cooney 2014).

EGG is een vorm van **familiaal geweld** die vorm krijgt op het kruispunt van gender, etniciteit, klasse, religie en het sociale en culturele beleid van een samenleving (Yurdakul & Korteweg 2013; Korteweg 2014; Gill & Brah 2014; Anthias 2014). Het is een vorm van gendergerelateerd geweld omdat het verband houdt met opvattingen over mannelijkheid en vrouwelijkheid en de manier waarop individuen en gemeenschappen genderverhoudingen definiëren. Eergerelateerd geweld kan ontstaan wanneer individuen, zowel mannen als vrouwen, de voorgeschreven genderrollen niet op de vereiste manier uitoefenen (Coene et al. 2011; Korteweg 2014). Het wordt in verband gebracht met universele patriarchale structuren van mannelijke dominantie en onderdrukking van vrouwen (Gill 2013; Akpınar 2003; Sev'er & Yurdakul 2001; Faqir 2001). Vrouwen en meisjes bevinden zich in een kwetsbare positie en worden disproportioneel getroffen door EGG (Sen 2005; Welchman & Hossain 2005). Maar ook mannen kunnen slachtoffer zijn, bijvoorbeeld omwille van een voor- of buitenhuwelijkse relatie, bij een gedwongen huwelijk, of omwille van hun seksuele geaardheid (Kulczycki & Windle 2011). Bovendien kunnen vrouwen ook een rol spelen in het plannen, ondersteunen of uitvoeren van het geweld (Sen 2005; Sev'er 2005; Payton 2014). De

categorieën dader en slachtoffer zijn dus niet eenduidig. Een dader kan druk ondervinden om de eer te herstellen en in die zin ook slachtoffer kan zijn.

Hoewel EGG zich afspeelt in de familiale sfeer, vertoont het toch enkele **specifieke kenmerken** waardoor het een andere aanpak vereist dan andere vormen van familiaal geweld. Zo zegt EGG iets over het motief voor het geweld en niet enkel over de (huiselijk) context. Familie-eer is een gedeelde verantwoordelijkheid. Geweld om de eer te beschermen kan zich uitstrekken tot buiten het kerngezin, zelfs over de landsgrenzen heen. Meerdere daders en/of slachtoffers kunnen hierbij een rol spelen. Ook de rol van de bredere omgeving is kenmerkend. Het bekendmaken van een eerschending bij de omgeving kan de druk tot eerherstel vergroten en een risico inhouden voor escalatie. Tot slot kan een dreiging tot EGG jarenlang voortduren en na een tijd weer oplaaien (Van Vossole 2012).

EGG wordt soms in verband gebracht met bepaalde culturen of religies. Dit 'culturalistisch' perspectief loopt het risico etnisch-culturele minderheden te stigmatiseren (Razack 2004; Korteweg & Yurdakul 2010; Sen 2005). Het gaat bovendien voorbij aan de enorme variëteit en heterogeniteit binnen etnisch-culturele minderheden (Kasturirangan 2004). Het **kruispunt denken of intersectioneel denken** komt hieraan tegemoet door de focus te leggen op de samenhang van ongelijkheden op basis van gender, etniciteit en klasse, maar ook rekening te houden met de invloed van andere vormen van (structurele) ongelijkheid zoals racisme, economische uitbuiting, heteroseksisme, etc. die gendergerelateerd geweld beïnvloeden of in stand kunnen houden (Jabloune et al. 2013).

2. Risicotaxatie

Wat is risicotaxatie? En wat is het belang van instrumenten die ondersteuning bieden om de risico's op geweld in te schatten? Hulpverleners en andere professionals worden beroepsmatig voortdurend geconfronteerd met (potentiële) situaties van geweld. Er wordt van hen verwacht dat zij beslissingen nemen die slachtoffers effectief beschermen en ertoe bijdragen dat geweld in de toekomst niet (meer) voorvalt. Om dit te bereiken, moeten zij inschattingen maken over de huidige situatie en hoe die kan evolueren. Risicotaxatie verwijst dus naar het inschatten van toekomstig gedrag, in dit geval eerge relateerd geweld. De doelstelling van risicotaxatie is dan ook tweeledig. Enerzijds werkt ze preventief, doordat ze herhaling en/of escalatie van geweld tracht te voorkomen. Anderzijds kan ze ook een curatieve of probleemoplossende functie hebben. Aan de risico-inschatting worden doorgaans richtlijnen gekoppeld voor gepaste interventie die de vastgestelde risico's moeten verminderen (Groenen & Matkoski 2014).

Algemeen beschouwd kunnen drie soorten risicotaxatie onderscheiden worden. Deze verschillen in de mate waarin ze gebruik maken van gestructureerde regels om een

oordeel te vormen. Bij de **ongestructureerde klinische beoordeling** maakt de professional, los van enige regels, een inschatting op basis van de eigen kennis, klinische ervaring en intuïtie (Campbell et al. 2009). De beoordelaar bepaalt zelf hoe informatie verzameld wordt en welke factoren in rekening worden gebracht. Meestal wordt gebruik gemaakt van informatie uit interviews, verslagen of testen. Het nadeel van deze vorm van risicotaxatie is dat deze informeel en subjectief is, grote verschillen kan opleveren tussen beoordelaars en dat klinische expertise vereist is om dergelijke inschattingen te kunnen maken (Douglas & Reeves 2010). In tegenstelling tot deze vorm van beoordeling, waar structuur tot het minimum herleid wordt, maakt de **actuariële beoordeling** wel gebruik van formele regels. Op basis van empirisch onderzoek worden risicofactoren en/of beschermende factoren geselecteerd. De combinatie en weging van deze factoren volgens strikte regels levert een totaalscore op die de statistische kans weerspiegelt dat geweld gepleegd zal worden. Deze methode die formeler, transparanter en objectiever is, houdt het risico in dat bepaalde factoren niet in rekening worden gebracht (Heilbrun et al. 2010; Skeem & Monahan 2011; Douglas & Reeves 2010). Deze vorm is bovendien vooral gericht op (middel)lange termijn risico's en minder efficiënt om acute crisissituaties in te schatten (Groenen & Matkoski 2014). Een vorm van risicotaxatie die een brug slaat tussen beide methoden en de voordelen van beiden tracht te combineren, is de **gestructureerde professionele beoordeling**. Bij deze beoordeling wordt gebruik gemaakt van een lijst van (wetenschappelijk geselecteerde) risico- of beschermende factoren, maar krijgt de professional ook ruimte om eigen accenten te leggen op basis van kennis en ervaring. Er kunnen factoren toegevoegd worden en de beoordelaar kan zelf het gewicht bepalen van de verschillende factoren (Groenen & Matkoski 2014).

Belangrijk is dat bij risicotaxatie geen direct causaal verband bestaat tussen het voorkomen van risicofactoren en geweld. Iedere cliënt en situatie zijn immers uniek. Risicofactoren wijzen op een verhoogd risico. Vooral de aanwezigheid van meerdere risicofactoren, dus de cumulatie ervan en hun inwerking op elkaar, houden een risico in (MacKenzie et al. 2011; Evans et al. 2013). Nochtans kan ook één specifieke risicofactor zo zwaar doorwegen dat maatregelen noodzakelijk zijn. De aanwezigheid van beschermende factoren kan dan weer een buffer vormen voor bepaalde risico's. Bovendien kunnen risico's zich afspelen op verschillende niveaus: op het niveau van het individu, op relatie- of familieniveau of op niveau van de samenleving. Het is belangrijk factoren op al deze niveaus, dus de gehele context, mee in rekening te brengen om geweld in te schatten (Kropp et al. 2013). Tot slot kunnen risico's veranderen in de tijd. Bepaalde risicofactoren zijn statisch of onveranderlijk, andere factoren zijn dynamisch en kunnen toe- of afnemen. Het zijn deze dynamische factoren waar op ingewerkt kan worden en die dus belangrijk zijn bij de ontwikkeling van interventies om risico's te beheren. Het voorgaande maakt duidelijk dat risicotaxatie een complex gegeven is, afhankelijk van de aanwezigheid en samenhang van verschillende factoren op verschillende niveaus. Risicotaxatie blijft maatwerk.

3. Risicotaxatie Eergerelateerd geweld

Het merendeel van de risicotaxatie-instrumenten vertrekt vanuit geweld tussen heterokoppels met een mannelijke dader en een vrouwelijk slachtoffer. Steeds meer voelt men ook de behoefte aan onderzoek en instrumenten om risico's beter te kunnen inschatten en managen bij bepaalde andere kwetsbare groepen (bv. holebi-koppels) of voor specifieke vormen van geweld (bv. stalking of eergerelateerd geweld). Bij specifieke geweldsvormen zoals bijvoorbeeld eergerelateerd geweld botsen professionals soms op de limieten van algemene risicotaxatie-modellen. Zo blijkt een risicotaxatie-model dat enkel uitgaat van het kerngezin ontoereikend te zijn om op een adequate manier situaties van eergerelateerd geweld in kaart te brengen (Payton 2014). Er is nood aan een uitgebreider model dat in staat is familiaal geweld in al haar (verschijnings)vormen aan te pakken, en dat ondersteuning kan bieden voor verschillende types slachtoffers van familiaal geweld (Payton 2014; Robinson & Rowlands 2009). Het is belangrijk een balans te vinden tussen algemene instrumenten die efficiënt risico's inschatten en toch rekening te houden met de behoeften van specifieke gemeenschappen zoals holebi's, ouderen, jongeren, mensen met een migratie-achtergrond of mensen met een beperking (Robinson & Rowlands 2009; Verstegen et al. 2015). Deze bevinden zich op het kruispunt van meerdere kwetsbaarheden en kunnen daardoor nood hebben aan specifieke interventies.

Bij het ontwikkelen van een beleid en instrumenten voor eergerelateerd geweld is het belangrijk voorzichtig te zijn met het label 'eergerelateerd geweld', en rekening te houden met het risico op stigmatisering van bepaalde etnisch-culturele minderheden en de politisering van geweld binnen (migranten)gemeenschappen. Toch zijn er een aantal factoren die wijzen op het belang van specifieke aandacht voor deze vorm van geweld. Professionals uit verschillende sectoren zoals hulpverlening, politie en justitie, worden geconfronteerd met eergerelateerd geweld. Maar ook gezondheidswerkers komen ermee in aanraking, bijvoorbeeld bij vragen tot maagdenvliesherstel (Essen et al. 2010). Het is dan ook noodzakelijk dat zij die ermee geconfronteerd worden op de hoogte zijn van de specifieke dynamieken van deze vorm van geweld (Korteweg 2014). Professionals die instaan voor de bescherming van slachtoffers moeten in staat zijn risicofactoren te identificeren voor alle vormen van geweld (Gill & Brah 2014). In de praktijk blijken professionals de risico's bij EGG soms onvoldoende te onderkennen. Het hoge risico op escalatie en de doorwerking op lange termijn vereisen degelijke en veelvuldige inschattingen van de risico's. Er zijn dus verschillende aanwijzingen dat de ontwikkeling van een risico-taxatie instrument voor eergerelateerd geweld tegemoet komt aan een reële nood op het terrein. Het biedt handvaten aan hulpverleners om risico's en veiligheid voor slachtoffers van EGG in te schatten en gepaste interventies te ontwikkelen.

Wel is het noodzakelijk dat specifieke benaderingen of instrumenten ingebed worden in een geïntegreerde aanpak van EGG. Onderzoek wijst uit dat een integrale benadering waarbij aandacht voor bewustmaking (prevention), bescherming (protection),

bestrafing (prosecution), dienstverlening (provision of services) en overleg (partnerships) gecombineerd wordt, efficiënt is voor de aanpak van EGG (Korteweg 2014; Coene et al. 2011). Dit instrument is nuttig in dat kader. Ten eerste wil het toekomstig geweld voorkomen, ten tweede biedt het een betere bescherming van slachtoffers, en ten derde kan het als basis dienen voor interventies. Voor een doeltreffende geïntegreerde aanpak is het echter noodzakelijk dat risicotaxatie op het vlak van EGG gepaard gaat met andere maatregelen zoals de vorming van professionals, de interculturalisering van hulpverlening en andere instanties, en de ontwikkeling van multidisciplinaire overlegstructuren.

Hoofdstuk 2:

Risicotaxatie-instrument Eergerelateerd geweld (RTI EGG)

1. Achtergrond en opdracht

Het bepalen van de meest geschikte opvang- en begeleidingsmogelijkheden voor slachtoffers van eergerelateerd geweld is één van de maatregelen voorzien in het derde 'Nationaal Actieplan ter bestrijding van partnergeweld en andere vormen van intrafamiliaal geweld 2010-2014'. Het voorliggende risicotaxatie-instrument kan hiertoe een bijdrage leveren. Het wetenschappelijk fenomeenonderzoek naar eergerelateerd geweld in België (Coene et al. 2011) formuleerde bovendien de aanbeveling om, naar buitenlands voorbeeld, een instrument te ontwikkelen om de veiligheid in te schatten bij situaties van eergerelateerd geweld.

Om tegemoet te komen aan de behoefte op het terrein gaven het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk, het Instituut voor Gelijkheid van Vrouwen en Mannen (IGVM) en Beweging tegen Geweld vzw Zijn de opdracht om een aangepast Vlaams 'risicotaxatie instrument eergerelateerd geweld' te ontwikkelen, gericht op professionelen in de hulpverlening.

2. Doelstelling en doelgroep

Het Risicotaxatie Instrument Eergerelateerd Geweld (RTI EGG) vormt een kader voor hulpverleners om risico's bij eergerelateerd geweld in te schatten en te managen. Het biedt handvaten om op een efficiënte manier informatie te verzamelen, een optimale beoordeling te maken, en gepaste interventies op te zetten bij situaties van EGG.

Het instrument richt zich tot Vlaamse hulpverleners die geconfronteerd worden met zaken van eergerelateerd geweld, zowel in onthaalfuncties als bij ambulante en residentiële opvang. Het RTI EGG is bedoeld om inschattingen te maken voor slachtoffers van eergerelateerd geweld dat gepleegd wordt door een partner, familieleden en/of leden van de gemeenschap. Het instrument kan gebruikt worden voor vrouwelijke en mannelijke slachtoffers.

3. Ontwikkeling

Het RTI EGG werd ontwikkeld door de onderzoeksgroep APART (Aanpak en Preventie van Agressie. Research en ontwikkeling van Tools) van de Thomas More Hogeschool. De ontwikkeling gebeurde in verschillende fasen. De eerste fase bestond uit een literatuurstudie waarbij wetenschappelijke literatuur en bestaande risicotaxatie-instrumenten voor eergerelateerd geweld werden geïnventariseerd en geanalyseerd.

Tijdens fase twee werden focusgroepgesprekken georganiseerd met Vlaamse hulpverleners. Daarbij werd gepeild naar de huidige praktijk, ervaren moeilijkheden en noden en behoeften om risico's bij eengerelateerd geweld in te schatten. Tijdens de derde fase werd het instrument onderworpen aan een eerste beperkte praktijktoets: het werd voorgesteld bij de multidisciplinaire samenwerkingsverbanden CO3 (Antwerpen), Korte Ketten (Mechelen) en LINK (Limburg). Het instrument werd dus ontwikkeld in co-creatie met het werkveld. Daarnaast gebeurde de ontwikkeling parallel aan die van het Risicotaxatie-Instrument Partnergeweld (RTI PG) (Matkoski et al. 2015). Verder onderzoek en een uitgebreide testfase worden aanbevolen om de efficiëntie van dit instrument te bepalen.

4. Vorm

Bij het RTI EGG werd als vorm van risicotaxatie gekozen voor het **gestructureerde professionele oordeel**. Er zijn een aantal redenen voor deze keuze. Ten eerste is EGG een complexe problematiek en is de wetenschappelijke evidentie voor risicotaxatie bij EGG beperkt. Wel kunnen er op basis van literatuur een aantal factoren aangegeven worden die zeker in overweging genomen moeten worden om EGG in te schatten (Kropp et al. 2013). Ten tweede wil dit instrument het professionele oordeel niet vervangen, maar wel structureren en standaardiseren zodat het onderbouwd kan worden. Ten derde biedt het gestructureerde professionele oordeel eveneens ruimte voor de eigen beoordeling van de hulpverlener, die zelf indien gewenst nog factoren kan toevoegen. Het belang van de beoordelingsvrijheid en ervaring van de expert of hulpverlener kwam als belangrijk punt naar voor bij de deelnemers van de focusgroepgesprekken. Ten vierde komt deze vorm van risicotaxatie het best tegemoet aan het contextgebonden karakter van geweld. Het is belangrijk het risico in te schatten voor déze persoon en déze familie die zich in déze situatie bevindt. Het gestructureerd professioneel oordeel laat ruimte voor de unieke aspecten van een specifieke casus (Kropp et al. 2013; Richards 2009). Tot slot laat de gestructureerde professionele beoordeling beter toe om er een aantal richtlijnen aan te koppelen om risico's te managen. Naast statische factoren worden ook dynamische risicofactoren opgenomen, waar op ingegrepen kan worden om risico's te verminderen. Ze is dus beter geschikt voor de praktijk en om interventies te ontwikkelen (Kropp et al. 2013; Richards 2009).

Om nog beter tegemoet te komen aan het dynamische en contextuele karakter van geweld werd het instrument opgebouwd volgens het **ecologische model**. Dit wil zeggen dat rekening wordt gehouden met risicofactoren op verschillende niveaus: het niveau van het individu (micro-niveau), van de interactie tussen slachtoffer en dader(s) en het geweldsincident (meso-niveau), en het niveau van de professionele en sociale omgeving (macro-niveau). Individuen staan immers niet op zichzelf. Ze maken deel uit van een familie met een bepaalde samenstelling en onderlinge relaties tussen familieleden. Deze familie maakt op haar beurt weer deel uit van een gemeenschap waarvan ook de werkomgeving, school, vrienden en sociale diensten een onderdeel vormen. Ecologische

modellen verklaren geweld vanuit het complexe samenspel van factoren op al deze niveaus en binnen al deze contexten (Wyckmans et al. 2015; Bronfenbrenner 2009; Belsky 1993; Garbarino 1977).

Het **Balansmodel** (Bakker et al. 1998) verwijst daarnaast naar het belang van zowel risico- als beschermende factoren. De aanwezigheid van beschermende factoren kan immers een buffer vormen tegen bepaalde risico's voor geweld. Zowel de draaglast als de draagkracht van een individu en een familie moet in kaart gebracht worden voor een efficiënte inschatting. Bij het RTI EGG komen de beschermende factoren op de voorgrond bij de beoordeling en het risicomanagement. In die fase wordt nagegaan welke beschermende factoren een tegenwicht kunnen bieden, en dus versterkt kunnen worden via interventies.

5. Structuur

Het RTI EGG is opgebouwd uit 5 onderdelen. 1) De **demografische gegevens** brengen de gegevens van de betrokkenen (en hun eventuele kinderen) in kaart, evenals hun onderlinge relatie. 2) De '**rode vlaggen**' bieden handvaten om in een casus te screenen of er een rol speelt. 3) De **risicofactoren** laten toe om bij een vermoeden van EGG in te schatten welke risico's een rol spelen en hoe zwaar deze doorwegen. 4) Het **beoordelingsluik** stelt de hulpverlener in staat op basis van de verzamelde informatie tot een gefundeerd oordeel te komen. 5) Het laatste deel voor **risicomanagement** laat toe een aantal strategieën uit te zetten om de geïdentificeerde risico's te beheren.

DEMOGRAFISCHE GEGEVENS									
I. Betrokkenen		Persoon 1		Persoon 2		Persoon 3		Persoon 4	
	Naam								
	Geslacht	☐ Man	☐ Vrouw	☐ Man	☐ Vrouw	☐ Man	☐ Vrouw	☐ Man	☐ Vrouw
	Geboortedatum								
	Nationaliteit								
	Samenwonend	☐ Ja	☐ Nee	☐ Ja	☐ Nee	☐ Ja	☐ Nee	☐ Ja	☐ Nee
II. Relatie		Persoon 1		Persoon 2		Persoon 3		Persoon 4	
	☐ Partner	☐ Partner		☐ Partner		☐ Partner		☐ Partner	
	☐ Ex-partner	☐ Ex-partner		☐ Ex-partner		☐ Ex-partner		☐ Ex-partner	
	☐ Dochter/zoon	☐ Vader/moeder		☐ Vader/moeder		☐ Vader/moeder		☐ Vader/moeder	
	☐ Broer/zus	☐ Broer/zus		☐ Broer/zus		☐ Broer/zus		☐ Broer/zus	
	☐ Schoondochter/-zoon	☐ Schoonvader/-moeder		☐ Moeder		☐ Moeder		☐ Moeder	
	☐ Schoonzus/-broer	☐ Schoonzus/-broer		☐ Schoonzus/-broer		☐ Schoonzus/-broer		☐ Schoonzus/-broer	
	☐ Nicht/ neef	☐ Nonkel/tante		☐ Nonkel/tante		☐ Nonkel/tante		☐ Nonkel/tante	
	☐ Andere:	☐ Andere		☐ Andere		☐ Andere		☐ Andere	
III. Kinderen									
	☐ Geen kinderen								
	☐ Zwanger								
	☐ Kinderen								
	Kind 1	Kind van Geslacht Geboortedatum of leeftijd			☐ Persoon 1 ☐ Jongen	☐ Persoon 2 ☐ Meisje	☐ Beiden		
	Kind 2	Kind van Geslacht Geboortedatum of leeftijd			☐ Persoon 1 ☐ Jongen	☐ Persoon 2 ☐ Meisje	☐ Beiden		

RODE VLAGGEN			
		   ?	Motiveer
1.	Bedreigingen		
2.	Eerder geweld		
3.	Obstakels voor contact met professionele hulpverlening		
4.	Angst		
5.	Andere		

RISICOFACTOREN			
		— × + ?	Motiveer
I. INDIVIDUELE KENMERKEN (MICRO)			
1.	Relatie die niet wordt goedgekeurd		
2.	Voor- of buitenhuwelijkse zwangerschap		
3.	Ongepast geacht (seksueel) gedrag		
4.	Seksuele geaardheid		
II. INTERACTIONELE KENMERKEN (MESO)			
5.	(Risico op) gedwongen huwelijk		
6.	Verzet tegen gearrangeerd huwelijk		
7.	(Poging tot) scheiding / Van huis wegluchten		

RISICOFACTOREN			
		   	Motiveer
III. KENMERKEN VAN HET GEWELD (MESO)			
8.	Sterke controle en inperking bewegingsvrijheid		
9.	Eerdere gevallen van EGG of huwelijksdwang in familie		
10.	Meerdere (potentiële) daders		
11.	Zoekgedrag door de omgeving		
12.	(Risico op) escalatie van geweld		
IV. CONTACTEN MET NETWERK (MACRO)			
13.	(Risico op) onthulling van problemen		
14.	(Risico op) vergelding bij onthulling		

BIJKOMENDE RISICOFACTOREN (OPTIONEEL)

		   ?	Motiveer
1.			
2.			
3.			
4.			

BEOORDELING

Stel een **familieschema (genogram)** op

Breng **(potentiële) ouders** in kaart

Breng andere **(potentiële) slachtoffers** in kaart (kinderen!)

Breng mogelijke **steunfiguren/-bronnen** in kaart

Overloop **mogelijke scenario's** met de cliënt

Welke **risicofactoren** wegen zwaar door?

Welke **beschermende factoren** bieden tegenwicht?

EINDOORDEEL

RISICOMANAGEMENT

I. Monitoring

1.	Contact met omgeving	
2.	Geheimhouding	
3.	Overleg	
	Andere	

II. Behandeling en begeleiding

4.	Bemiddeling en contactherstel	
5.	Professionele begeleiding	
	Andere	

III. Toezicht en controle

6.	Samenwerking met politie of gerecht	
	Andere	

IV. Veiligheid en versterking slachtoffer

7.	Fysieke veiligheidsmaatregelen	
8.	Opvang	
9.	Informereren en adviseren	
10.	Empowerment	
11.	Veiligheidsplan	
12.	Versterken sociaal netwerk	
13.	Maatregelen voor kinderen en/of derden	
14.	Nazorg	
	Andere	

Hoofdstuk 3: Gebruikershandleiding

1. Algemeen

Voor het afnemen van de risicotaxatie is het belangrijk dat de professional vertrouwd is met het instrument en de handleiding, op de hoogte is van de relevantie van de vragen, en kennis heeft over eventuele veiligheidsmaatregelen en doorverwijsmogelijkheden (Richards 2009). De cliënt moet informatie krijgen over vertrouwelijkheid, beroepsgeheim, het delen van informatie en de procedures voor doorverwijzing. Transparantie en duidelijkheid over de manier waarop de informatie die de cliënt onthult, nadien gebruikt en gedeeld zal worden, is cruciaal bij EGG. Dit geldt ook voor het inwinnen van informatie bij de omgeving. Dit moet altijd in overleg met de cliënt gebeuren. Bij het afnemen van de lijst moeten alle vragen doorlopen worden. Naderhand moet de cliënt ook uitleg krijgen over het resultaat van de risicotaxatie (Richards 2009).

Tijdens het afnemen van de risicotaxatie staat het creëren van een veilige, vertrouwelijke, toegankelijke, niet-oordelende omgeving voorop, zodat de cliënt het gevoel heeft dat zij of hij openlijk kan praten. Het aannemen van een open houding en het gebruik van neutrale termen, bijvoorbeeld op vlak van gender, kan hiertoe bijdragen. Personen moeten soms onthullingen doen over persoonlijke zaken waarover zij moeilijk kunnen praten zoals misbruik, geaardheid enz. Sensitiviteit voor verschillende elkaar kruisende kwetsbaarheden of discriminaties (bv. gender, etniciteit, geaardheid, fysieke of mentale beperking) kan noodzakelijk zijn. Voorzichtigheid is ook geboden bij het gebruik van de term 'eengerelateerd geweld'. Het is een beladen term die door cliënten zelf vaak niet gehanteerd wordt.

Risicotaxatie is een delicaat en subtiel proces dat niet overhaast kan uitgevoerd worden. Iedere zaak is uniek. Hulpverlener en cliënt brengen samen zo goed mogelijk de risico's in kaart en na beoordeling en eventueel overleg met collega's kunnen er maatregelen aan gekoppeld worden (Alizadeh 2010; Richards 2009). Bovendien is risicotaxatie een dynamisch proces dat onderhevig kan zijn aan snelle en frequente veranderingen. Alle genomen stappen worden dus best bijgehouden, geregistreerd en geëvalueerd. De situatie wordt best regelmatig herbekeken om de evoluties in de risico's te bepalen (Richards 2009).

Tot slot zou het gebruik van dit instrument gepaard moeten gaan met vorming van professionals over risicotaxatie, risicofactoren en de manier waarop ze samenhangen, en gender- en eengerelateerd geweld. Ook intervisie en supervisie van complexe casussen helpen om risico's beter in te schatten en te managen.

2. Demografische gegevens

Het luik van de demografische gegevens brengt informatie bij elkaar van alle personen die betrokken zijn bij een (potentieel) incident. Het verzamelt gegevens over de afzonderlijke betrokkenen, beschrijft de positie die ze innemen ten opzichte van de cliënt, en brengt eventuele kinderen in kaart. De demografische gegevens laten ruimte voor een zo breed mogelijke invulling van 'gezin' of 'familie'. Uiteenlopende familierelaties en gezinssamenstellingen kunnen in kaart gebracht worden. Het codeerblad geeft de mogelijkheid om vier personen in kaart te brengen. Het zou echter ook om een ander aantal, bijvoorbeeld drie of zes betrokkenen, kunnen gaan.

3. Screening

Het RTI EGG bevat een luik met '**rode vlaggen**' die helpen vaststellen of er een rol speelt in een bepaalde casus. Bij aanmelding is het immers niet altijd duidelijk of het om eengerelateerd geweld gaat of niet. Deze rode vlaggen vormen een screening om vast te stellen of eengerelateerd geweld al dan niet aanwezig is. Ze bieden de hulpverlener handvaten om te bepalen of het nodig is het risicotaxatie-luik voor eengerelateerd geweld in te vullen. Er werden vier grote categorieën van rode vlaggen geïdentificeerd: bedreigingen, eerdere gevallen van eengerelateerd geweld in de familie, angst en obstakels voor contact met het professionele netwerk. Er wordt aangegeven wanneer de hulpverlener alert moet zijn voor EGG, bijvoorbeeld wanneer de cliënt angst heeft voor meerdere personen in de omgeving of voor bepaalde vormen van geweld zoals uithuwelijking. Het kan in sommige gevallen nodig zijn hierop door te vragen om de informatie aan het licht te brengen. De beoordelaar kan indien nodig nog andere rode vlaggen of elementen toevoegen die hem of haar alert maken.

RODE VLAGGEN (4)

Bedreigingen

- Overweeg EGG indien dreiging uitgaat van meerdere personen in de omgeving
- Overweeg EGG indien bedreigingen geuit worden over uithuwelijking, weghalen van de kinderen, verstoting, verminking met zuur of wegsturen naar het buitenland van partner en/of kinderen

Eerder partnergeweld

- Overweeg EGG indien de cliënt sterk gecontroleerd wordt, de bewegingsvrijheid sterk ingeperkt wordt, de cliënt steeds begeleid wordt naar werk of school, of de cliënt druk ondervindt om naar het land van herkomst te gaan
- Overweeg EGG indien al gedwongen huwelijken of EGG plaatsvonden in de familie

🚩 **Angst**

- Overweeg EGG indien de cliënt angst heeft voor meerdere personen in de omgeving
- Overweeg EGG indien de cliënt angst heeft om uitgehuwelijkt te worden, om op reis te gaan naar het buitenland, om verstoten of verminkt te worden, of dat de kinderen zullen weggehaald worden
- Overweeg EGG indien de cliënt angst heeft dat bepaalde zaken bekend raken in de omgeving (onthulling)

🚩 **Obstakels voor contact met professioneel netwerk**

- Overweeg EGG indien de cliënt aangeeft dat de stap naar de hulpverlening aanleiding kan vormen voor geweld

🚩 **Andere**

- Overweeg EGG indien er andere factoren zijn die je aanwijzingen geven dat het kan gaan om EGG

De rode vlaggen vormen dus een **toegangspoort** voor het RTI EGG. Aangeraden wordt wel om de rode vlaggen en het RTI EGG te gebruiken in combinatie met een risicotaxatie-instrument dat ook een aantal algemene risicofactoren opneemt (zoals bv. middelenmisbruik of de aanwezigheid van sociale hulpbronnen) die ook een impact kunnen hebben op de situatie. Het RTI EGG bevraagt (risico- en beschermende) factoren die specifiek zijn voor EGG. Daarnaast bestaan een aantal risicofactoren die typerend zijn voor meerdere vormen van geweld en niet enkel voor EGG. Het is belangrijk deze ook mee in rekening te brengen. Voor slachtoffers van partnergeweld kan dit via het risicotaxatie-instrument partnergeweld (RTI PG) (Matkoski et al. 2015). Het RTI PG en RTI EGG werden parallel aan elkaar ontwikkeld en zijn gelijkend in opbouw en gebruik. Deze uniformiteit bevordert de toegankelijkheid en gebruiksvriendelijkheid van de instrumenten. Voor minderjarige slachtoffers kan het 'Signs of Safety' model (Turnell & Edwards 2009) gebruikt worden, of de CARE-NL (De Ruiter & De Jong 2006). Via de rode vlaggen kan het RTI EGG dus vastgehaakt worden aan een ander instrument, naargelang het om kinderen of volwassenen gaat.

Het combineren van het RTI EGG met een bestaand instrument voor partnergeweld of kindermishandeling via rode vlaggen heeft een aantal voordelen. Ten eerste worden zaken van EGG **zelden als zodanig aangemeld** door cliënten. Meestal blijkt pas tijdens een gesprek dat een aantal factoren aanwezig zijn die wijzen op EGG. Bij volledig afzonderlijke instrumenten moet de professional al voordat hij of zij het instrument gebruikt, vaak zonder enige grond, beslissen of er een rol speelt. Bij het systeem met rode vlaggen wordt pas wanneer bepaalde factoren ('rode vlaggen') erop wijzen dat er mogelijk een rol speelt, het luik voor EGG doorlopen. Ten tweede werkt dit systeem **minder stigmatiserend**. Het voeren van een specifiek beleid en het ontwikkelen van specifieke instrumenten houdt het risico in bepaalde minderheden te stigmatiseren. Tot slot verhoogt dit systeem de kans dat de instrumenten ook **daadwerkelijk gebruikt**

worden. Praktijkwerkers gaven duidelijk aan dat een veelheid aan instrumenten absoluut vermeden moet worden.

4. Risicofactoren

Het RTI EGG bevat 14 risicofactoren die geselecteerd werden op basis van focusgroepgesprekken met hulpverleners, bestaande risicotaxatie-instrumenten voor EGG en wetenschappelijke literatuur. De factoren zijn opgedeeld in vier categorieën en situeren zich op drie niveaus (zie supra p. 13). Op microniveau worden een aantal kenmerken van het individu bevraagd. Op mesoniveau komen een aantal kenmerken van de interactie en van het geweld zelf aan bod. Tot slot wordt op macroniveau het contact met het netwerk en de omgeving beoordeeld.

RISICOFACTOREN (14)

I. Individuele kenmerken (micro)

1. Relatie die niet wordt goedgekeurd door de omgeving
2. Voor- of buitenhuwelijkse zwangerschap
3. Ongepast geacht (seksueel) gedrag
4. Seksuele geaardheid

II. Interactionele kenmerken (meso)

5. (Risiko op) gedwongen huwelijk
6. Verzet tegen gearrangeerd huwelijk
7. (Poging tot) scheiding / Van huis wegvluchten

III. Kenmerken van het geweld (meso)

8. Sterke controle en inperking bewegingsvrijheid
9. Eerdere gevallen van EGG of huwelijksdwang in de familie
10. Meerdere (potentiële) daders
11. Zoekgedrag door de omgeving
12. (Risiko op) escalatie van geweld

IV. Contacten met het netwerk (macro)

13. (Risiko op) onthulling van problemen
14. (Risiko op) vergelding bij onthulling

Bijkomende factoren (optioneel)

Voor iedere risicofactor wordt hieronder een omschrijving en codering meegegeven zodat het voor de hulpverlener duidelijk is hoe elke factor geïnterpreteerd en beoordeeld moet worden. De omschrijving geeft weer welke situaties onder een

bepaalde risicofactor kunnen vallen. Indien nodig worden voorbeelden gegeven ter verduidelijking of illustratie. De codering geeft richtlijnen voor het beoordelen van de mate waarin het risico aanwezig is. Het groene minteken duidt op de afwezigheid van deze risicofactor. Oranje wijst erop dat de risicofactor aanwezig is, maar slechts in beperkte mate, of dat deze slechts beperkte impact heeft. Het rode plusteken geeft aan dat er een hoog risico aanwezig is voor deze factor. Wanneer er geen informatie beschikbaar is om een vraag te beantwoorden, moet dit ook zo aangegeven worden via het vraagteken zodat de factor niet gescoord wordt als een laag risico. Het is belangrijk dat hulpverleners zich de handleiding eigen maken en op de hoogte zijn van de omschrijvingen en coderingen voor iedere factor. Dit draagt niet alleen bij tot een gelijke beoordeling van verschillende dossiers, maar ook van een gelijke beoordeling tussen verschillende beoordelaars. Bij iedere factor is ruimte voorzien om de keuze te motiveren. Hier kunnen elementen worden aangegeven die relevant zijn, zwaar doorwegen, of aandacht verdienen. Dit kan ondersteuning bieden in geval van herevaluatie, of bij casusbespreking op een (multisectorieel) overleg.

	Gebruik deze code wanneer er aanwijzingen zijn dat de risicofactor niet aanwezig is.
	Gebruik deze code wanneer er aanwijzingen zijn dat de risicofactor in beperkte mate aanwezig is, of aanwezig is maar beperkte impact heeft.
	Gebruik deze code wanneer er aanwijzingen zijn dat de risicofactor aanwezig is.
	Gebruik deze code wanneer er onvoldoende informatie beschikbaar is om de aanwezigheid van de risicofactor te beoordelen, of wanneer deze risicofactor niet van toepassing is.

1. ONGEPAST GEACHT (SEKSUEEL) GEDRAG

OMSCHRIJVING

De cliënt heeft gedrag gesteld dat als ongepast beschouwd wordt door de omgeving. De omgeving vindt dat bepaalde waarden en normen overschreden werden. Het kan gaan om gedrag van niet-seksuele aard zoals spijbelen, zich verzetten tegen bepaalde (religieuze) regels, niet in acht nemen van bepaalde kledingvoorschriften, in vraag stellen van autoriteit, doorbrengen van tijd met iemand van het andere geslacht of aangaan van een relatie. Het kan ook gaan om (vermeend) gedrag van seksuele aard waarbij de maagdelijkheid van de vrouw ter discussie staat. Voorbeelden kunnen zijn: de cliënt heeft een (voor- of buitenhuwelijkse) seksuele relatie, de cliënt heeft een seksueel overdraagbare aandoening (SOA), de cliënt heeft de maagdelijkheid verloren of is betrokken bij prostitutie. Het kan hierbij gaan om vrijwillige seksuele contacten maar ook om seksuele contacten van een niet-vrijwillige aard zoals verkrachting (of incest). Wees alert wanneer er sprake is van maagdenvliesherstel of abortus.

CODERING

	Er zijn geen aanwijzingen dat de cliënt ongepast geacht (seksueel) gedrag heeft gesteld of ondergaan.
	Er zijn aanwijzingen dat de cliënt ongepast geacht (seksueel) gedrag heeft gesteld of ondergaan maar dit geeft geen aanleiding tot conflicten.
	Er zijn aanwijzingen dat de cliënt ongepast geacht (seksueel) gedrag heeft gesteld of ondergaan. Dit geeft aanleiding tot conflicten.
	Geen informatie beschikbaar of niet van toepassing.

2. RELATIE DIE NIET GOEDGEKEURD WORDT DOOR DE OMGEVING

OMSCHRIJVING

De cliënt heeft een (vermeende) relatie die de omgeving niet goedkeurt. De partnerkeuze van de cliënt wordt niet aanvaard. Het kan bijvoorbeeld gaan om een relatie met een partner die niet dezelfde achtergrond heeft (bv. op vlak van religie, cultuur, klasse of kaste), een relatie met iemand anders dan de voorziene huwelijkspartner of een homoseksuele relatie.

CODERING

	Er zijn geen aanwijzingen dat de cliënt een (vermeende) relatie heeft die niet goedgekeurd wordt door de omgeving.
	Er zijn aanwijzingen dat de cliënt een (vermeende) relatie heeft die niet goedgekeurd wordt door de omgeving maar dit geeft geen aanleiding tot conflicten.
	Er zijn aanwijzingen dat de cliënt een (vermeende) relatie heeft die niet goedgekeurd wordt door de omgeving. Dit geeft aanleiding tot conflicten.
	Geen informatie beschikbaar of niet van toepassing.

3. VOOR- OF BUITENHUWELIJKSE ZWANGERSCHAP

OMSCHRIJVING

De cliënt verwacht een kind dat niet verwekt werd binnen een huwelijksrelatie. Dit wil zeggen dat de zwangerschap het resultaat is van een seksueel contact tussen twee personen die niet gehuwd zijn. Het is mogelijk dat beide personen geen vaste relatie hebben, dat zij een vaste relatie hebben maar (nog) niet gehuwd zijn, of dat zij verloofd of gehuwd zijn, maar dat het kind verwekt werd bij iemand anders dan de (voorziene) huwelijkspartner.

CODERING

	Er zijn geen aanwijzingen voor een voor- of buitenhuwelijkse zwangerschap.
	Er zijn aanwijzingen voor een voor- of buitenhuwelijkse zwangerschap maar dit geeft geen aanleiding tot conflicten.
	Er zijn aanwijzingen voor een voor- of buitenhuwelijkse zwangerschap en dit geeft aanleiding tot conflicten.
	Geen informatie beschikbaar of niet van toepassing.

4. SEKSUELE GEAARDHEID

OMSCHRIJVING

De cliënt heeft zich ge-out als homoseksueel, lesbisch, biseksueel of transseksueel, er bestaan hierover vermoedens of er worden roddels verspreid over de seksuele geaardheid van de cliënt.

CODERING

	Er zijn geen aanwijzingen dat de seksuele geaardheid van de cliënt ter discussie staat.
	Er zijn aanwijzingen dat de seksuele geaardheid van de cliënt ter discussie staat maar dit geeft geen aanleiding tot conflicten.
	Er zijn aanwijzingen dat de seksuele geaardheid van de cliënt ter discussie staat en dit geeft aanleiding tot conflicten.
	Geen informatie beschikbaar of niet van toepassing

5. (RISICO OP) GEDWONGEN HUWELIJK

OMSCHRIJVING

De cliënt wordt uitgehuwelijkt of loopt het risico om uitgehuwelijkt te worden. Dit houdt in dat de cliënt gedwongen wordt of onder druk gezet wordt om te huwen met een partner met wie hij of zij niet wenst te huwen. Het is mogelijk dat er al een huwelijkspartner werd voorgesteld of uitgekozen, zonder dat de cliënt hierover geraadpleegd werd. Het is ook mogelijk dat er geen partner werd voorgesteld, maar dat de cliënt vermoedt dat hij of zij gedwongen zal worden om te huwen, bijvoorbeeld tijdens eens reis naar het land van herkomst. Wees alert als er sprake is van eerdere gevallen van huwelijksdwang of eengerelateerd geweld binnen de familie, of als de cliënt druk voelt om naar het buitenland te gaan.

CODERING

	Er zijn geen aanwijzingen dat de cliënt gedwongen wordt te huwen.
	Er zijn aanwijzingen dat de cliënt gedwongen wordt om te huwen maar dit geeft geen aanleiding tot conflicten.
	Er zijn aanwijzingen dat de cliënt gedwongen wordt om te huwen. Dit geeft aanleiding tot conflicten.
	Geen informatie beschikbaar of niet van toepassing.

6. VERZET TEGEN GEARRANGEERD OF GEDWONGEN HUWELIJK

OMSCHRIJVING

De cliënt verzet zich tegen een huwelijk met een voorziene of voorgestelde huwelijkspartner. De cliënt verwerpt de partner die door de omgeving werd voorgedragen. Dit kan aanleiding geven tot conflicten. Houd ook rekening met mogelijke banden of belangen die spelen tussen beide families, zoals verwantschapsbanden, financiële belangen, belangen op vlak van verblijfsstatuut of beloftes die bij de geboorte werden gemaakt. Deze kunnen de druk om het huwelijk te laten plaatsvinden vergroten.

CODERING

	Er zijn geen aanwijzingen dat de cliënt zich verzet tegen een gearrangeerd of gedwongen huwelijk.
	Er zijn aanwijzingen dat de cliënt zich verzet tegen een gearrangeerd of gedwongen huwelijk maar dit geeft geen aanleiding tot conflicten.
	Er zijn aanwijzingen dat de cliënt zich verzet tegen een gearrangeerd of gedwongen huwelijk. Dit geeft aanleiding tot conflicten.
	Geen informatie beschikbaar of niet van toepassing.

7. (POGING TOT) SCHEIDING / VAN HUIS WEGVLUCHTEN

OMSCHRIJVING

De cliënt heeft de relatie met een intieme partner beëindigd of heeft een poging gedaan om de relatie te beëindigen of te scheiden. Deze (poging tot) scheiding wordt niet of moeilijk aanvaard door de omgeving. De cliënt ondervindt druk van de omgeving om bij de partner te blijven of om terug te keren naar de partner. Ga na van wie de druk afkomstig is, bv. eigen familie, schoonfamilie en/of anderen. Deze druk kan eventueel ook afkomstig zijn van personen uit het buitenland. Houd ook rekening met mogelijke andere banden of afhankelijkheden tussen beide partners of families, zoals het feit dat beide partners familie van elkaar zijn, zij inwonen bij familieleden, er kinderen zijn, zij afhankelijk zijn van de partner voor het verblijfsstatuut, er financiële en materiële connecties of afhankelijkheden zijn (bv. familiebezit, erfenis of bruidsschat), of zij kennis hebben van familiegeheimen.

Het kan ook zijn dat de cliënt, bijvoorbeeld in het geval van minderjarigen, de gezinswoning heeft verlaten en is weggevlucht van huis, bijvoorbeeld om te ontkomen aan druk, dreiging, geweld, of aan een gearrangeerd of gedwongen huwelijk, of om samen te zijn met een partner die niet goedgekeurd wordt door de omgeving. In dat geval neemt de cliënt geen afstand van een intieme partner, maar van de eigen ouders of familie.

CODERING

	Er zijn geen aanwijzingen dat de cliënt een poging heeft ondernomen tot scheiding of wegvluchten.
	Er zijn aanwijzingen dat de cliënt een poging heeft ondernomen tot scheiding of wegvluchten maar dit geeft geen aanleiding tot conflicten.
	Er zijn aanwijzingen dat de cliënt een poging heeft ondernomen tot scheiding of wegvluchten. Dit geeft aanleiding tot conflicten.
	Geen informatie beschikbaar of niet van toepassing.

8. STERKE CONTROLE EN INPERKING VAN BEWEGINGSVRIJHEID

OMSCHRIJVING

De cliënt wordt sterk gecontroleerd en diens bewegingsvrijheid wordt sterk ingeperkt. Dit kan betekenen dat de cliënt niet mag deelnemen aan activiteiten buiten de school- of werkuren, steeds begeleid wordt naar school of werk, niet mag werken, geen taallessen mag volgen of geen afspraken mag maken. Het kan ook betekenen dat de cliënt veelvuldig afwezig is op school of werk ten gevolge van spijbelgedrag of om de onthulling van incidenten te voorkomen. Verder is het mogelijk dat de cliënt gecontroleerd wordt op het gebruik van (sociale) media zoals telefoon- of internetgebruik. Dit kan een invloed uitoefenen op de mate waarin de cliënt in staat is om kennis op te doen over rechten en plichten of om zelfbeschermende maatregelen te nemen zoals het inschakelen van hulpverlening.

CODERING

	Er zijn geen aanwijzingen dat de cliënt sterk gecontroleerd wordt en weinig bewegingsvrijheid heeft.
	Er zijn aanwijzingen dat de cliënt sterk gecontroleerd wordt en weinig bewegingsvrijheid heeft maar dit heeft geen impact op de mate waarin de cliënt zelfbeschermende maatregelen kan nemen.
	Er zijn aanwijzingen dat de cliënt sterk gecontroleerd wordt en weinig bewegingsvrijheid heeft. Dit heeft een impact op de mate waarin de cliënt zelfbeschermende maatregelen kan nemen.
	Geen informatie beschikbaar of niet van toepassing.

9. EERDERE GEVALLEN VAN EGG OF HUWELIJKSDWANG IN DE FAMILIE

OMSCHRIJVING

Binnen de familie van de cliënt werden al andere familieleden uitgehuwelijkt, bijvoorbeeld broers, zussen, neven of nichten. Het is ook mogelijk dat er al eerder incidenten van eerge relateerd geweld plaatsvonden in de familie.

CODERING

	Er zijn geen aanwijzingen dat er al eerder zaken van huwelijksdwang of EGG plaatsvonden binnen de familie van de cliënt.
	Er zijn aanwijzingen dat er al eerder zaken van huwelijksdwang of EGG plaatsvonden binnen de familie van de cliënt. Hierbij werd echter geen fysiek geweld gebruikt. Scoor ook oranje indien psychologische druk of psychologisch geweld werd gebruikt.
	Er zijn aanwijzingen dat er al eerder zaken van huwelijksdwang of EGG plaatsvonden binnen de familie van de cliënt waarbij fysiek geweld werd gebruikt.
	Geen informatie beschikbaar of niet van toepassing.

10. MEERDERE (POTENTIËLE) DADERS

OMSCHRIJVING

De cliënt ondervindt druk, dreiging of geweld vanwege meerdere personen. Het kan hierbij gaan om leden van de (schoon)familie, vriendenkring of gemeenschap, eventueel ook in het buitenland. Houd ook rekening met druk die wordt uitgeoefend door de omgeving op de partner of familieleden. Breng alle personen in kaart van wie dreiging of geweld uitgaat.

CODERING

	Er zijn geen aanwijzingen dat dreiging of geweld uitgaat van meerdere personen.
	Er zijn aanwijzingen dat dreiging uitgaat van meerdere personen.
	Er zijn aanwijzingen dat geweld uitgaat van meerdere personen.
	Geen informatie beschikbaar of niet van toepassing

⇒ Stel een familieschema op (breng potentiële daders, potentiële slachtoffers en steunfiguren in kaart) (zie beoordeling)

11. ZOEKGEDRAG DOOR DE OMGEVING

OMSCHRIJVING

De cliënt wordt na een scheiding of het verlaten van de gezinswoning actief gezocht en/of gestalkt door de partner en/of één of meerdere familieleden of personen uit de omgeving. Dit zoekgedrag kan gebeuren per telefoon, per mail of via sociale media. Het kan ook zijn dat de personen fysiek op zoek gaan naar de cliënt. Het kan gaan om zoeken en/of stalken van de cliënt, maar ook van de hulpverleningsdiensten waar de cliënt verblijft. Houd er rekening mee dat het zoekgedrag in de hand gewerkt kan worden wanneer er kinderen betrokken zijn die eveneens gescheiden werden van de partner en/of familie. Contact met de kinderen kan een drijfveer vormen voor zoekgedrag.

CODERING

	Er zijn geen aanwijzingen dat actief gezocht wordt naar de cliënt.
	Er zijn aanwijzingen dat actief gezocht wordt naar de cliënt, maar het zoekgedrag is beperkt in frequentie en gebeurt door een enkele persoon.
	Er zijn aanwijzingen dat actief gezocht wordt naar de cliënt, veelvuldig, en door meerdere personen. Het zoekgedrag is gericht naar de cliënt en/of de hulpverlening.
	Geen informatie beschikbaar of niet van toepassing.

12. (RISICO OP) ESCALATIE VAN GEWELD

OMSCHRIJVING

Deze factor maakt een inschatting van de mate waarin een zaak escaleert of geëscaleerd is. Dit wil zeggen dat het geweld toeneemt in ernst, frequentie of diversiteit, of dit dreigt te doen. Bepaalde factoren kunnen erop wijzen dat het geweld escaleert, wanneer bijvoorbeeld meerdere personen betrokken raken bij de dreiging of het geweld, of wanneer het zoekgedrag intenser wordt. Bepaalde gebeurtenissen of factoren kunnen ook een risico inhouden voor escalatie zoals het feit dat een cliënt naar de hulpverlening is gestapt, de periode dat een cliënt van huis weg is, een geplande reis naar het land van herkomst, het aantal personen dat op de hoogte raakt van een conflict of de mate waarin hulpverleningsdiensten betrokken zijn.

CODERING

	Er zijn geen aanwijzingen dat de zaak escaleert of zal escaleren.
	Er zijn aanwijzingen dat de zaak escaleert of zal escaleren.
	Er zijn aanwijzingen dat de zaak zwaar geëscaleerd is.
	Geen informatie beschikbaar of niet van toepassing.

13. (RISICO OP) ONTHULLING VAN PROBLEMEN

OMSCHRIJVING

Deze factor scoort de mate waarin problemen al bekend zijn bij de omgeving of bekend dreigen te raken. Dit houdt in dat de omgeving op de hoogte is van de problemen die aanleiding gaven voor het (mogelijke) conflict of geweld (bv. voor- of buitenhuwelijkse relatie of zwangerschap, verlies van maagdelijkheid, homoseksualiteit, etc.). Het kan ook betekenen dat de omgeving op de hoogte is (of dreigt te raken) van het feit dat de cliënt naar de hulpverlening is gestapt. Het inschakelen van hulpverlening of indienen van een klacht voor huiselijk geweld op zich waarbij de cliënt zelf een aantal zaken naar buiten brengt, kan ook een trigger vormen voor eergerelateerd geweld. Elementen die kunnen aangeven dat er een risico op onthulling is, zijn bijvoorbeeld het aantal professionele diensten dat al betrokken is bij een gezin, of er geruchten de ronde doen, het aantal mensen dat op de hoogte is dat de cliënt naar de hulpverlening is gestapt, de periode dat een cliënt al van huis weg is, een zwangerschap en de mate waarin deze zichtbaar is.

CODERING

	Er zijn geen aanwijzingen dat problemen bekend zijn bij de omgeving of bekend dreigen te raken.
	Er zijn aanwijzingen dat problemen bekend zijn bij een kleine groep van mensen en/of het risico dat ze (verder) bekend raken is matig.
	Er zijn aanwijzingen dat problemen bekend zijn bij een grote groep van mensen en/of het risico dat ze (verder) bekend raken is groot.
	Geen informatie beschikbaar of niet van toepassing.

14. (RISICO OP) VERGELDING

OMSCHRIJVING

Het risico op vergelding verwijst naar de mogelijke gevolgen wanneer bij de omgeving bekend geraakt dat er problemen zijn (bv. een voor- of buitenhuwelijkse relatie of zwangerschap, verlies van maagdelijkheid, homoseksualiteit, etc.), en/of dat deze problemen naar buiten werden gebracht (bv. door inschakelen hulpverlening). Het kan gaan om psychologische gevolgen zoals isolement of verwerping, beperking van bewegingsvrijheid en fysieke controle, onterving, verstoting, ontvoering van kinderen, wegsturen naar het buitenland, inschakeling van (gebeds)genezers, huwelijksdwang, fysiek geweld of moord. Scoor steeds rood bij risico op fysiek of levensbedreigend geweld.

Ga na hoe de omgeving tot nu toe reageerde op problemen. Ga na bij de cliënt hoe deze inschat dat de omgeving zal reageren wanneer bepaalde stappen worden ondernomen zoals het verlaten van de familiewoning, het beëindigen van de relatie, het inschakelen van hulpverlening of het verblijf in een vluchthuis.

CODERING

	Er zijn geen aanwijzingen dat er consequenties zullen zijn bij bekendmaken van problemen.
	Er zijn aanwijzingen dat er milde consequenties zullen zijn bij bekendmaken van problemen.
	Er zijn aanwijzingen dat er zware consequenties zullen zijn bij bekendmaken van problemen.
	Geen informatie beschikbaar of niet van toepassing.

⇒ Overloop verschillende mogelijke scenario's met de cliënt en maak de verschillende mogelijkheden zo concreet mogelijk (zie beoordeling)

BIJKOMENDE FACTOREN (OPTIONEEL)

Voeg hier eventueel bijkomende factoren toe die nog niet aan bod kwamen in het instrument, maar die volgens de beoordeling van de professional het risico op eerge relateerd geweld kunnen verhogen.

	
	
	
	Geen informatie beschikbaar of niet van toepassing.

5. Beoordeling

In dit deel gaat de professional op basis van de verzamelde informatie een eindoordeel formuleren. Een aantal elementen kunnen helpen om alle belangrijke informatie in kaart te brengen, het denkproces van de beoordelaar te structureren en een finaal oordeel te vormen.

BEOORDELING

1. Stel een familieschema op
2. Breng (potentiële) daders in kaart
3. Breng (potentiële) slachtoffers in kaart
4. Breng steunfiguren in kaart
5. Overloop mogelijke scenario's
6. Belangrijkste risicofactoren
7. Belangrijkste beschermende factoren
8. Eindoordeel

1. Familieschema

Een familieschema of genogram is een nuttig instrument om zicht te krijgen op (dreigend) geweld, vooral bij eengerelateerd geweld, waar sprake kan zijn van meerdere daders en/of slachtoffers (Ermers 2007). Via een structuur van de (schoon)familie kunnen alle mogelijke betrokkenen in kaart gebracht worden, eventueel ook personen in het buitenland die een rol (kunnen) spelen. Ook belangrijke connecties of afhankelijkheden kunnen aangeduid worden, zoals partners die familie van elkaar zijn, schoonouders die inwonen, of financiële afhankelijkheden tussen families (bv. erfenis, bruidsschat of verblijfsstatuut).

2. (Potentiële) daders

Er kan nagegaan worden wie de (potentiële) daders zijn. Voor wie heeft de cliënt angst, wie heeft al bedreigingen geuit of geweld gepleegd? Wie neemt belangrijke beslissingen? Dit laat toe vast te stellen vanuit welke hoek dreiging eventueel afkomstig is.

3. (Potentiële) slachtoffers

Daarnaast is het ook belangrijk na te gaan of er andere (potentiële) slachtoffers zijn. Heeft de cliënt kinderen? Zijn er andere minderjarige kinderen (broers of zussen) betrokken? Is er een intieme partner betrokken die niet aanvaard wordt door de omgeving? Wie is de andere huwelijkspartner in geval van huwelijksdwang?

4. Steunfiguren

Tot slot is het belangrijk niet alleen de dreiging, maar ook de steunfiguren in kaart te brengen. Zijn er binnen de eigen familie of het eigen netwerk mogelijke steunfiguren aanwezig? Wie is op de hoogte van problemen? Wie kan hulp bieden?

5. Mogelijke scenario's

Om dreiging en steun in kaart te brengen is het nuttig om met de cliënt mogelijke scenario's te overlopen. Cliënten hebben zelf het best zicht op wat in een bepaalde situatie kan gebeuren. Overloop verschillende scenario's en maak de situatie zo concreet mogelijk. Wat zou er gebeuren als de cliënt terug naar huis ging, als de cliënt de stap zette naar residentiële opvang, enz.

6. Risicofactoren

Het kleurenpalet dat zichtbaar wordt op basis van de coderingen geeft al een eerste indicatie van het risico op EGG in een casus. Nochtans hebben niet alle risicofactoren noodzakelijkerwijze evenveel gewicht. Om een eindoordeel te vormen geeft de hulpverlener best nog eens aan welke risicofactoren zwaar doorwegen in een bepaalde casus.

7. Beschermende factoren

Naast de risicofactoren komen bij de beoordeling de beschermende factoren op de voorgrond. De hulpverlener kan aangeven welke factoren tegenwicht (kunnen) bieden, op micro-, meso- of macroniveau. Voorbeelden van beschermende factoren zijn onder meer het hebben van goede sociale vaardigheden, goede coping vaardigheden, het erkennen van geweld, bereid zijn hulp te accepteren, beschikken over een sociaal netwerk, aanwezigheid van steunfiguren, kennis over hulpverlening, en materiële onafhankelijkheid. Beschermende factoren kunnen versterkt worden en bieden dus nuttige handvaten voor risicomanagement.

8. Eindoordeel

Op basis van al deze informatie formuleert de professional een eindoordeel. Dit oordeel vormt het uitgangspunt voor het ontwikkelen van interventies en strategieën voor risicomanagement.

	Er zijn geen of nauwelijks risicofactoren aanwezig.
	Er zijn risicofactoren aanwezig. De situatie is niet acuut of ernstig. Beperkte maatregelen of gerichte interventies zijn nodig.
	Er zijn veel en/of zware risicofactoren aanwezig. Ernstige maatregelen en gecoördineerde interventies zijn nodig.

6. Risicomanagement

Op basis van het eindoordeel en de in kaart gebrachte risico- en beschermende factoren, kunnen interventies opgezet worden om deze te beheren. Doorgaans worden vier categorieën voor risicomanagement onderscheiden. Bij *monitoring* worden de betrokkenen en de veranderingen in risicofactoren doorheen de tijd opgevolgd. *Behandeling of begeleiding* is erop gericht het psychosociaal functioneren, de interpersoonlijke relaties en de coping vaardigheden van individuen of koppels te verbeteren. Bij *toezicht en controle* worden beperkingen opgelegd aan de pleger, bijvoorbeeld op vlak van activiteit, beweging, vereniging en communicatie. Tot slot kan *de veiligheid voor het slachtoffer* vergroot worden door de fysieke omgeving te beveiligen, of door de zelfbeschermende vaardigheden van het slachtoffer te vergroten (Kropp et al. 2013; Groenen et al. 2015). Binnen deze vier categorieën zijn verschillende interventies mogelijk, waarvan enkele hieronder besproken worden. In geval van EGG gelden hierbij enkele specifieke aandachtspunten.

RISICOMANAGEMENT STRATEGIEËN

I. Monitoren risico

1. Contact met omgeving
2. Geheimhouding
3. Overleg (intern/extern/multidisciplinair)

II. Behandeling en begeleiding

4. Bemiddeling en contactherstel
5. Professionele begeleiding (bv. medische hulp, geestelijke gezondheidszorg, psycholoog)

III. Toezicht en controle

6. Samenwerking met politie of gerecht

IV. Veiligheid en versterking slachtoffer

7. Fysieke veiligheidsmaatregelen
8. Opvang (ambulant of residentieel)
9. Informeren en adviseren
10. Empowerment
11. Veiligheidsplan
12. Versterken sociaal netwerk
13. Maatregelen voor kinderen en/of derden
14. Nazorg

1. Contact omgeving

Omzichtigheid is geboden bij het contacteren van de omgeving. Hulpverleners moeten rekening houden met het risico op escalatie, ook door het eigen handelen. Overhaaste beslissingen kunnen zelf voor een eerschending zorgen en escalatie in de hand werken (LEC EGG 2012). Al te opzichtige aanwezigheid van hulpverlening kan problemen zichtbaar maken voor de omgeving. Vooraleer de omgeving te contacteren moet steeds overlegd worden met de cliënt. Hierbij kan samen bekeken worden welke toegangspoort het best is om contact te leggen met de omgeving. Indien het voor een gezin moeilijk is dat de hulpverlening op de hoogte is, kan gezocht worden naar andere toegangspoorten zoals de school, een imam, of een steunfiguur binnen de familie. In geval er actief gezocht wordt naar de cliënt kan het contacteren van de omgeving en hen geruststellen dat de cliënt veilig is, het zoekgedrag eventueel kalmeren.

2. Geheimhouding

Het bekend raken van problemen bij de omgeving kan een risico inhouden bij EGG. Voor slachtoffers is het daarom cruciaal dat ze de zekerheid krijgen dat de informatie die ze delen vertrouwelijk behandeld wordt. Hen inlichten over procedures voor beroepsgeheim en het delen van informatie is in dat kader belangrijk (Alizadeh et al. 2011). Systemen zoals anonieme online hulpverlening kunnen ook drempelverlagend werken. Interventies die ertoe bijdragen dat een probleem of geheim slechts gekend is door de cliënt of een kleine kring van mensen, zoals een koppel of gezin, kunnen escalatie voorkomen. Onder geheimhouding kan ook adviesverlening vallen (bv. over opwekken van bloeding tijdens de huwelijksnacht), doorverwijzing (bv. voor maagdevliesreconstructie) of behandeling (bv. van seksueel overdraagbare aandoeningen). Vooral wanneer er een hoog risico is op vergelding, kan het nuttig zijn in te zetten op geheimhouding strategieën (Alizadeh et al. 2011).

3. Overleg (intern/extern/multidisciplinair)

EGG is een complexe problematiek die een aantal uitdagingen met zich meebrengt voor hulpverleners, bijvoorbeeld wat veiligheid of contact met de omgeving betreft. Bij een vermoeden is intern overleg met collega's aangewezen (Alizadeh et al. 2010). Maar het kan ook nuttig zijn extern overleg te plegen. Dit kan enerzijds door het inschakelen van experts voor advies, bijvoorbeeld via het Expertisecentrum Eergerelateerd Geweld (LEC EGG) te Nederland. Anderzijds kunnen casussen met hoog risico ook doorverwezen worden naar multidisciplinair overleg (bv. CO3 te Antwerpen, Korte Keten te Mechelen of LINK te Hasselt). Er kan dan in kaart gebracht worden welke diensten reeds betrokken zijn in een bepaalde zaak en hoe daarop aangesloten kan worden. Regels voor het delen van informatie moeten hierbij in acht genomen worden. Bij lange termijn opvolging moeten meerdere risico-inschattingen worden gedaan om de risico's op te volgen en het effect van de interventies te evalueren. Professionals kunnen samen bepalen welke waarschuwingssignalen of gebeurtenissen aanleiding geven tot herevaluatie.

4. Bemiddeling en contactherstel

Voorzichtigheid is geboden met bemiddeling bij zaken van EGG omwille van het risico op escalatie. Toch wijst de praktijk uit dat slachtoffers vaak terugkeren naar hun partner of familie. Inzetten op contactherstel kan dit proces begeleiden. Doorgaans wordt aangeraden bemiddeling te hanteren in een vroeg stadium, wanneer zaken nog niet geëscaleerd zijn. Bemiddeling moet steeds gebeuren in overleg met de cliënt. Dit geldt ook voor de keuze van de bemiddelaar. De cliënt weet best wie kan bemiddelen in een bepaalde situatie, bijvoorbeeld een steunfiguur binnen de familie of gemeenschap. Het inzetten van personen uit de gemeenschap als bemiddelaar of als tolk, kan echter ook het risico inhouden dat zaken bekend raken binnen de gemeenschap. Externe bemiddelaars zoals een hulpverlener, leerkracht of wijkagent kunnen dan een oplossing bieden.

5. Professionele begeleiding

Behandeling of begeleiding van één of meer betrokkenen en eventuele kinderen kan ingezet worden om communicatieve, sociale en coping vaardigheden te versterken. Doorverwijzing kan nodig zijn voor medische begeleiding (bv. in geval van geestelijke gezondheidsproblemen), psychologische ondersteuning (bv. bij middelenmisbruik) of opvoedingsondersteuning.

6. Samenwerking met politie of gerecht

Net als bij andere vormen van familiaal geweld, zetten slachtoffers van EGG zelf zelden de stap naar politie of gerecht. Wanneer er echter een groot risico is op fysiek geweld, of wanneer er minderjarigen betrokken zijn, kan het nodig zijn als hulpverlener melding te doen bij politie of gerecht. Controle kan uitgeoefend worden op de risico's via gerechtelijke maatregelen zoals een contact-, straat- of huisverbod, het opleggen van strafrechtelijke voorwaarden, uithuisplaatsing, hechtenis of arrestatie van de dader, vrijheidsberoving of onvrijwillige opname in een correctionele of medische voorziening. Bij EGG moet er wel rekening mee gehouden worden dat uithuisplaatsing niet efficiënt kan blijken indien er meerdere (potentiële) daders betrokken zijn.

7. Fysieke veiligheidsmaatregelen

Bij actief zoekgedrag, kan de veiligheid van een slachtoffer verhoogd worden via fysieke maatregelen zoals verblijf op een geheim adres, relocatie naar een andere regio, beveiliging van de woonst of het gebruik van een alarmsysteem (bv. Aware of Basta).

8. Opvang (ambulant of residentieel)

Indien actief zoekgedrag gepaard gaat met een hoog risico op fysiek geweld, en de cliënt zelf bescherming wenst, kan residentiele opvang aangewezen zijn. De veiligheid van de cliënt staat immers centraal. Wel is het belangrijk deze stap goed te overwegen aangezien opname in een vluchthuis zelf voor escalatie kan zorgen. Bij hoge dreiging kan een geheim adres of opvang buiten de eigen regio noodzakelijk zijn.

9. Informeren en adviseren

Indien het risico op vergelding laag is, kan informatie en advies als strategie gebruikt worden om escalatie of herhaling van problemen te voorkomen (secundaire en tertiaire preventie). Hulpverleners kunnen cliënten informeren over hun rechten en plichten, over wettelijke maatregelen op vlak van gedwongen huwelijk, verblijfsstatuut, hoederecht van kinderen, seksualiteit, zwangerschap, seksueel overdraagbare aandoeningen, maagdenvliesherstel en abortus.

10. Empowerment

Slachtoffers kunnen versterkt worden door hun bewustzijn, veerkracht, coping vaardigheden en zelfredzaamheid te verhogen. Empowerment strategieën kunnen ook aanleiding geven tot conflicten met familie, en moeten steeds gepaard gaan met het opstellen van een veiligheidsplan (Alizadeh et al. 2010). Empowerment is in alle zaken nuttig, maar is vooral relevant bij zaken met een matig of hoog risico (Alizadeh et al. 2011).

11. Veiligheidsplan

Op basis van de in kaart gebrachte risico's en mogelijke scenario's kan met de cliënt een veiligheidsplan worden opgesteld. Hulpverlener en cliënt overlopen samen welke acties ondernomen zullen worden indien zich bepaalde gebeurtenissen voordoen. Er wordt afgesproken welke personen gecontacteerd worden bij problemen. Indien beslist wordt dat de cliënt niet wordt opgenomen in residentiële opvang, of bij het verlaten van de opvang, is het belangrijk contact met de cliënt te onderhouden. Het kan ook nuttig zijn de omgeving te informeren dat regelmatig contact opgenomen zal worden.

12. Versterken sociaal netwerk

De identificatie van krachtbronnen en steunfiguren tijdens de beoordeling kan het uitgangspunt vormen om interventies te ontwikkelen die de aanwezige beschermende factoren kunnen versterken.

13. Maatregelen voor kinderen en/of derden

EGG wordt niet alleen gekenmerkt door de mogelijke betrokkenheid van meerdere daders, maar ook van meerdere slachtoffers zoals bijvoorbeeld, kinderen, broers en zussen, of intieme partners. Bij het ontwikkelen van interventies moeten deze andere (potentiële) slachtoffers ook steeds mee in rekening gebracht worden. Zo moeten beschermingsmaatregelen voor kinderen overwogen worden, zoals het installeren van een neutrale bezoekersruimte in opvang.

14. Nazorg

Het risico op EGG kan doorwerken op lange termijn. Nazorg is daarom belangrijk om de veiligheid op lange termijn te garanderen. Wanneer contactherstel met de omgeving niet mogelijk is, hebben cliënten ondersteuning nodig om hun leven opnieuw uit te bouwen, bijvoorbeeld via contact met lotgenoten.

Hoofdstuk 4: Rationales

De risicofactoren van het RTI EGG werden geselecteerd op basis van wetenschappelijke literatuur. In dit hoofdstuk wordt per factor een rationale of wetenschappelijke verantwoording gegeven met verwijzingen naar de literatuur.

1. ONGEPAST GEACHT (SEKSUEEL) GEDRAG

Niet-seksueel gedrag kan als ongepast beschouwd, zoals spijbelen, zich verzetten tegen bepaalde (religieuze) regels, niet in acht nemen van bepaalde kledingvoorschriften, in vraag stellen van autoriteit, doorbrengen van tijd met iemand van het andere geslacht of aangaan van een relatie, het afmaken van een opleiding, of het aannemen van een job (Abu-Ras 2007; Cooney 2014; Payton 2014; Kropp et al. 2013; Richards 2009; Alizadeh et al. 2010).

Vooraf vrouwen, maar ook mannen kunnen slachtoffer worden van EGG omwille van hun (vermeende) seksuele activiteiten of omdat zij de grenzen van wat als zedelijk of **seksueel gepast** wordt beschouwd hebben overschreden en op die manier de eer van hun familie zouden hebben geschonden (Sev'er 2005; Sev'er & Yurdakul 2001; Korteweg 2014; Faqir 2001; Cooney 2014; Meeto & Mirza 2007; Richards 2009; Kropp et al. 2013; Cihangir 2012). Het kan bijvoorbeeld gaan om voorhuwelijkse seksuele contacten, buitenhuwelijkse contacten (ontrouw) of het hebben van een seksuele overdraagbare aandoening (Meeto & Mirza 2007; Abu-Ras 2007; Kropp et al. 2013; Alizadeh et al. 2010; Richards 2009).

Deze schendingen van de zedelijkheid kunnen reëel of vermeend zijn. Het gaat om de perceptie dat de regels over zedelijkheid werden geschonden, niet noodzakelijk over feiten. Vermoedens, geruchten of beschuldigingen kunnen eveneens geweld ontlokken, ongeacht hun waarheidsgehalte (Korteweg 2014; Sev'er & Yurdakul 2001; Cooney 2014; Faqir 2001). Tot slot gaat het niet noodzakelijk om vrijwillige seksuele contacten. Ook incest of verkrachting door een bekende of onbekende, kan een eerschending vormen en aanleiding geven tot geweld (Sev'er & Yurdakul 2001; Sev'er 2005; Meeto & Mirza 2007; Cooney 2014; Idriss & Abbas 2011; Payton 2014; Alizadeh et al. 2010; Albrecht & Goedee 2010).

Bij vrouwen vormt maagdelijkheid voor het huwelijk een belangrijke verwachting (Sev'er 2005). Een aantal jonge vrouwen gaan daarom in de aanloop van hun huwelijk op zoek naar manieren om hun maagdelijkheid te bewijzen, nabootsen of 'herstellen' zoals een certificaat van maagdelijkheid, hulpmiddelen om bloeding op te wekken tijdens de huwelijksnacht, of een operatie om het maagdenvlies te 'herstellen' (Cinthio 2015; Alizadeh et al. 2010; Essen et al. 2010; Juth & Linoë 2014; Saharso 2005).

Tot slot zijn de specifieke daden die aanleiding geven tot een eerschending onderhevig aan verandering en contestatie. Ze kunnen verschillen naargelang een specifieke groep of familie (Anitha & Gill 2009). Het is dus belangrijk na te gaan welk gedrag binnen een specifieke gemeenschap of familie als ongepast beschouwd wordt.

2. RELATIE DIE NIET GOEDGEKEURD WORDT DOOR DE OMGEVING

Uit de focusgroepen met professionals kwam naar voor dat het aangaan van een relatie met iemand die buiten de door de omgeving aanvaarde normen valt, een belangrijk risico inhoudt voor eengerelateerd geweld. Ook uit literatuur blijkt dat de keuze voor een partner aanleiding kan geven tot eengerelateerd geweld wanneer de partner niet voldoet aan de verwachtingen of normen die in de omgeving bestaan. Deze verwachtingen van de omgeving kunnen betrekking hebben op de financiële situatie, klasse, status, nationaliteit, geloofsovertuiging, sekse, en etnische of culturele achtergrond van de partner (Alizadeh et al. 2010; Kropp et al. 2013; Sev'er & Yurdakul 2001; Richards 2009).

Cooney (2014) stelt bovendien dat de EGG als bestraffing voor deze vorm van eerschending ernstiger is naarmate de sociale afstand en het statusverschil tussen beide partners groter is. Sociale afstand verwijst naar relationele afstand, namelijk de mate waarin de levens van beide partners met elkaar verweven zijn, of naar culturele afstand, de mate waarin de culturele verschillen (taal, religie, gewoonten, etc.) groter zijn. Een vrouw die een relatie heeft met een man die sociaal ver verwijderd is van zichzelf en haar familie, loopt meer risico op geweld. Dit geldt ook wanneer de sociale status (rijkdom of eerbiedwaardigheid) van de man lager is dan die van de vrouw en haar familie. Een verhouding met een man van een armere, minder invloedrijke familie zal doorgaans zwaarder bestraft worden dan die met een man met een hogere status (Cooney 2014).

Een 'foutieve' partnerkeuze bleek ook een rol te spelen bij de eremoord op de zeventienjarige Amritpal Kaur uit Belgisch Limburg. Zij werd door haar stiefvader vermoord tijdens een vakantie in India omdat ze niet afzag van haar relatie met een Sikh man die tot een lagere kaste behoorde (Taeymans et al. 2011; Withaekx & Coene 2011). Ook andere casussen duiden op het risico van een relatie met een partner die buiten de normen valt (Korteweg 2014; Mojab & Hassanpour 2002).

3. VOOR- OF BUITENHUWELIJKSE ZWANGERSCHAP

Zwangerschap voor of buiten het huwelijk wordt tijdens de focusgroepen aangewezen als belangrijke risicofactor voor eerdere relateerde conflicten of geweld. Ongehuwd zwanger zijn komt ook naar voren in bestaande risico-taxatie instrumenten evenals in de literatuur (Sev'er 2005; Sev'er & Yurdakul 2001; Meeto & Mirza 2007; Gangoli 2006; Alizadeh et al. 2010; Richards 2009). Een abortus, vrijwillig of onder druk, wordt soms als strategie gehanteerd om de eer te herstellen (Cooney 2014).

4. SEKSUELE GEAARDHEID

Seksuele geaardheid (homoseksueel, lesbisch, biseksueel of transgender zijn) vormt een risicofactor voor eegerelateerd geweld (Welchman & Hossain 2005; Payton 2014; Richards 2009; HM Government 2014; Green & Ward 2009). Aangezien eegerelateerd geweld een vorm van gendergerelateerd geweld is, kunnen leden van de holebi-gemeenschap doelwit worden van geweld omdat ze niet voldoen aan de gendernormen. Hoewel EGG zich doorgaans overwegend richt tegen vrouwen en meisjes, lopen homo-, bi- of transseksuele mannen ook een verhoogd risico op eegerelateerde conflicten of geweld wanneer zij uitkomen voor hun geaardheid, of wanneer er hierrond vermoedens of geruchten ontstaan (Kropp et al. 2013). Zo lopen zij een verhoogd risico op een gedwongen huwelijk om hun gender identiteit te verhullen (HM Government 2014). Uit de focusgroepen kwam ook naar voor dat homoseksualiteit nog een aanzienlijk taboe vormt en aanleiding kan geven tot verstoting. Dit zorgt er ook voor dat leden van de holebi-gemeenschap bijkomende drempels ervaren om met hun problemen naar buiten te komen. Zij kunnen moeilijkheden ervaren om gepaste hulpverlening te vinden aangezien zij soms geconfronteerd worden met diensten die heteroseksualiteit als de norm beschouwen, of die homo-, bi- of transfoob zijn (Robinson & Rowlands 2009). Vooral wanneer zij geconfronteerd worden met verschillende vormen van onderdrukking (bv. op vlak van gender, etniciteit, en seksuele geaardheid) zijn zij bijzonder kwetsbaar. Tot slot kan de seksuele geaardheid of gender identiteit van een slachtoffer gebruikt worden om schaamte op te wekken, of te dreigen met onthulling aan familie, vrienden of collega's (Robinson & Rowlands 2009; Richards 2009).

5. (RISICO OP) GEDWONGEN HUWELIJK

Een huwelijk wordt in het Belgisch wetboek beschouwd als gedwongen wanneer het wordt aangegaan zonder vrije toestemming van beide echtgenoten, of wanneer de toestemming van minstens één van de echtgenoten werd gegeven onder geweld of bedreiging (BW Art. 146ter). Een gearrangeerd huwelijk is een huwelijk waarbij een externe partner (familie, gemeenschap, een commerciële instantie, etc.) de huwelijkspartners bij elkaar brengt. Beide partners zijn in meer of mindere mate vrij om al dan niet met elkaar te huwen (Heyse et al. 2007). Een geregeld huwelijk is in principe niet strafbaar, zolang beide partijen vrijwillig instemmen en dwang noch geweld wordt gebruikt (IGVM 2015).

Het onderscheid tussen een gearrangeerd en gedwongen huwelijk wordt dus gebaseerd op de vrijwillige instemming van beide huwelijkspartners en de afwezigheid van geweld, bedreiging of bedrog (IGVM 2015). De grens tussen gearrangeerde en gedwongen huwelijken is echter niet eenvoudig te trekken. Instemming en dwang zijn moeilijk af te bakenen begrippen. In feite gaat het om twee uiteinden van een continuüm met daartussen verschillende gradaties van socio-culturele verwachtingen, controle, overreding, druk, bedreiging en geweld (Anitha & Gill 2009). Tussen volledige keuzevrijheid en huwelijksdwang zijn er onvermijdelijk grijze zones. Respect voor de wensen en eer van ouders, het vermijden van stigmatisering van de familie, en angst voor fysieke of emotionele sancties bij weigering, kunnen de keuzevrijheid beïnvloeden (Anitha & Gill 2009; Gangoli et al. 2006; Wilson 2006). Druk of dwang gaat verder dan louter fysiek geweld. Vaak gaat het eerder om morele en emotionele druk (Philips & Dustin 2005).

Een (dreiging met of poging tot) gedwongen huwelijk hangt nauw samen met EGG. Wanneer er vermoedens zijn of ongerustheid heerst over de maagdelijkheid, het zedelijke gedrag of de seksuele geaardheid van een persoon, wordt een (gedwongen) huwelijk soms gezien als uitkomst om de eer te beschermen of herstellen (Gangoli et al. 2006; Korteweg 2014; Cooney 2014; HM Government 2014). Motieven voor huwelijksdwang die werden vastgesteld zijn onder andere het controleren van ongewenst gedrag zoals daten of alcohol- of druggebruik, (vermeend) promiscue gedrag, holebi geaardheid, maar vooral de vrouwelijke seksualiteit, het beschermen van de familie-eer, het herstellen van de eer na seksueel misbruik of verkrachting, gemeenschapsdruk, het vermijden of beëindigen van een relatie met een 'ongeschikte' partner, het versterken van familiebanden, financiële motieven, het verzekeren dat land, eigendom of rijkdom binnen de familie blijft, het beschermen van (vermeende) culturele of religieuze idealen, of het verkrijgen van een verblijfsvergunning of burgerschap (Gangoli et al. 2006; Anitha & Gill 2009; HM Government 2014).

6. VERZET TEGEN GEARRANGEERD OF GEDWONGEN HUWELIJK

Het weigeren van of zich verzetten tegen een gearrangeerd of gedwongen huwelijk is een belangrijke risicofactor voor slachtofferschap van eengerelateerd geweld (Kropp et al. 2013; Kulczycki & Windle 2011; Richards 2009). We zagen bij factor 5 al dat verschillende factoren (bv. opleiding, klasse, arbeidsstatus, migratiebeleid) een invloed uitoefenen op de strategische keuzes die vrouwen (en mannen) maken bij een gearrangeerd huwelijk. Hun beslissing situeert zich in de grijze zone tussen instemming en dwang (Anitha & Gill 2012; Phillips & Dustin 2005). Wanneer zij toch weigeren in te stemmen met een gearrangeerd of gedwongen huwelijk kan dit aanleiding geven tot conflicten of geweld. Ook hier kunnen verschillende factoren een impact uitoefenen, zoals het aantal keren dat al een huwelijkskandidaat geweigerd werd, en banden of afhankelijkheden tussen beide huwelijkskandidaten (bv. bloedverwantschap of financiële connecties).

7. (POGING TOT) SCHEIDING / VAN HUIS WEGVLUCHTEN

Een feitelijke of dreigende scheiding wordt in verband gebracht met een verhoogd risico op de escalatie van geweld en moord door een intieme partner (Thiara & Gill 2012; Regan et al. 2007; Richards 2009). Zelfs als er voordien geen sprake was van geweld kan een scheiding aanleiding geven tot geweld. In dat geval spreekt men van 'scheidingsgerelateerd geweld' (Kelly & Johnson 2008). Bovendien wordt een stukgelopen huwelijk of een (poging tot) scheiding ook soms gezien als een bron van oneer, niet alleen voor de vrouw maar voor de hele familie (Abu-Ras 2007; Sev'er 2005; Latif 2011; Salter 2014; Dasgupta & Warriar 1996; Richards 2009). Scheiden wordt dan een vorm van onaanvaardbaar gedrag en kan een trigger vormen voor geweld. De dood van Banaz Mahmod in het Verenigd Koninkrijk is hiervan een voorbeeld (Gill 2009).

Dit kan ertoe leiden dat een vrouw of man druk voelt van de familie of gemeenschap om bij de partner te blijven, of om terug te keren. Deze druk en dus ook het risico op geweld kan toenemen wanneer beide families nauw met elkaar verbonden zijn. Dit kan het geval zijn wanneer man en vrouw bloedverwant zijn aan elkaar. Bloedbanden zijn immers nog moeilijker te verbreken dan de band tussen man en vrouw (Kulczycki & Windle 2011; Payton 2014). Ook kan de ene partner bijvoorbeeld afhankelijk zijn van de andere omwille van het verblijfsstatuut.

Verskillende factoren kunnen een impact hebben op het hulpzoekend gedrag van vrouwen (en mannen). Vrouwen uit etnische minderheden kunnen specifieke drempels ervaren. Angst voor vergelding, angst voor ontvoering of scheiding van hun kinderen, eigen opvattingen over eer en schaamte, het beschermen van de familie-erf, schuldgevoel, druk of intimidatie vanuit familie of gemeenschap, het beschermen van mannen uit de gemeenschap voor criminele sancties, of de angst voor sociale uitsluiting en het verlies van familiale steun dragen ertoe bij dat vrouwen (en mannen) blijven zitten in of terugkeren naar een situatie van misbruik (Thiara & Gill 2012; Abu-Ras 2007; Payton 2014; HM Government 2014). Voor vrouwen uit etnische minderheden zijn familie- en gemeenschapsbanden vaak erg belangrijk. Dit maakt het voor hen extra moeilijk om een hele omgeving achter te laten. Wanneer zij toch in de omgeving blijven, lopen zij na een scheiding een hoger risico op geweld door hun man (en diens familie). Wanneer zij vertrekken, komen zij soms in een isolement terecht en moeten zij op hun eentje afrekenen met een gewelddadige partner en familie (Thiara & Gill 2012).

Van huis wegvlugten, hetzij om een onveilige situatie te ontvluchten, hetzij om weg te lopen met een geliefde, werden genoemd als factoren die aanleiding kunnen geven tot geweld (Richards 2009; Sev'er & Yurdakul 2001).

8. STERKE CONTROLE EN INPERKING VAN BEWEGINGSVRIJHEID

Onderzoek wijst op het belang van dwangmatige controle en jaloers toezicht als belangrijke risicofactoren voor (dodelijk) geweld (Regan et al. 2007; Richards 2009). Vrouwen die niet kunnen rekenen op familie of sociale ondersteuning, of die geen kennis hebben over de dienstverlening in het land waar ze verblijven, zijn extra kwetsbaar voor controle en isolering (Thiara & Gill 2012).

De bescherming van de (familie-)eër vertaalt zich vaak in de controle van de (seksuele) eër van cliënten, door henzelf of door hun (mannelijke) familieleden (Sev'er & Yurdakul 2001; Sev'er 2005). Het gedrag van cliënten wordt gecontroleerd en gemonitord om de eër te beschermen (Anitha & Gill 2009; Wilson 2006). Deze controle kan bijvoorbeeld betekenen dat men altijd begeleid wordt naar school of werk, dat men niet mag deelnemen aan activiteiten die plaatsvinden buiten de school- of werkuren, of dat men thuis 'bewaakt' of opgesloten wordt (Richards 2009). Sterke controle wordt beschouwd als een vorm van eergerelateerd geweld. Het wordt vaak toegepast om een eerschending te voorkomen zoals bijvoorbeeld verlies van maagdelijkheid (Korteweg 2014; Juth & Lynoë 2014; Korteweg & Yurdakul 2010).

9. EERDERE GEVALLEN VAN HUWELIJKSDWANG OF EGG IN DE FAMILIE

De familiegeschiedenis op vlak van EGG of huwelijksdwang kan een indicator zijn voor het risico op EGG, bijvoorbeeld ten opzichte van zussen of broers (Richards 2009). Conflicten over het huwelijk van een kind binnen een gezin kunnen de druk om te huwen ook verhogen naar andere kinderen toe (HM Government 2014).

10. MEERDERE (POTENTIËLE) DADERS

Ongepast gedrag van een familielid kan eerverlies met zich meebrengen voor de gehele familie. Het verlies van sociale status dat ermee gepaard gaat, kan ernstige sociale gevolgen hebben voor alle familieleden, zoals uitsluiting van (commerciële) activiteiten binnen de gemeenschap of het ervaren van moeilijkheden bij het vinden van een huwelijkspartner (Kortweg 2014; Cooney 2014; Sev'er & Yurdakul 2001). Families met een migratie-achtergrond blijven nochtans vaak afhankelijk van hechte sociale relaties voor hun socio-economische welzijn en huwelijkskansen, bv. door te trouwen met een neef van het thuisland of te werken in het bedrijf van een oom. Dergelijke netwerken kunnen zich uitstrekken over verschillende migratielanden (Kortweg 2014). De stigmatisering van een familie binnen de gemeenschap kan dan ook een drijfveer vormen om de eer te herstellen. Familieleden delen de verantwoordelijkheid om de eer te beschermen en eventueel te herstellen (Payton 2014). Zo kunnen vaders en broers sociale druk ervaren om aan de verwachtingen van de familie of gemeenschap te voldoen en sancties te nemen wanneer de eer geschonden is (Payton 2014; Sev'er 2005). In gemeenschappen waar het gedrag van meisjes en vrouwen een impact heeft op de status van een hele familie of netwerk, kan eer samenhangen met geweld door meerdere daders. Naast de (ex-)partner, kunnen ook leden van de (uitgebreide) familie, schoonfamilie of gemeenschap een rol spelen in het geweld (Gill 2008; Salter 2014; Gill & Brah 2014; Thiara 2005; Thiara & Gill 2012, Latif 2011; Sev'er & Yurdakul 2001; Siddiqui 2005; Kropp et al. 2013; Richards 2009).

Het werd vastgesteld dat het aantal daders dat betrokken is bij een incident van fysiek of seksueel geweld tegen vrouwen en/of kinderen een indicator is voor de ernst ervan (Salter 2014). De aanwezigheid van meerdere (potentiële) daders en hun capaciteit om samen te werken om hun doel te bereiken, kan een aanwijzing geven voor het risico dat het slachtoffer loopt (Payton 2014).

Naast meerdere (potentiële) daders is het ook belangrijk aandacht te hebben voor mogelijke andere slachtoffers zoals een intieme partner van het slachtoffer, kinderen, of broers of zussen. Om al deze betrokkenen in kaart te brengen, kan het nuttig zijn een familieschema op te stellen (zie ook Beoordeling).

11. ZOEKGEDRAG DOOR DE OMGEVING

Aanhoudende stalking en intimidatie door de dader (en eventuele mededaders) wordt in verband gebracht met moord. Bijkomende risicofactoren die kunnen wijzen op toekomstig geweld in geval van stalking of intimidatie zijn bijvoorbeeld het achtervolgen van het slachtoffer tijdens of na de scheiding, voortdurend telefoneren, sms'en of e-mailen, en het inschakelen van derden (Richards 2009). In geval van eergerelateerd geweld, kan stigmatisering van een familie binnen de gemeenschap en de sociale druk die soms gevoeld wordt om de eer te herstellen, leiden tot een grotere vastberadenheid of vasthoudendheid in de uitvoering van het geweld. De betrokkenheid van meerdere potentiële daders zoals familieleden en vrienden kan ook bijkomende mogelijkheden creëren om partners of ex-partners op te sporen (Payton 2014; Salter 2014).

De aanwezigheid van een actief zoekende partner én familie wordt in een aantal instrumenten aangehaald als een risicofactor voor eergerelateerd geweld. Het lokaliseren en onder druk zetten van het slachtoffer door de familie, ontvoering of het meenemen naar het buitenland worden aangehaald als mogelijke risico's (Richards 2009; Federatie Opvang 2010). Er zijn ook casussen bekend waarbij slachtoffer(s) langdurig moesten onderduiken voor dreigend geweld van familieleden (Phillips & Dustin 2005; Faqir 2001). Ook uit de focusgroepen kwam naar voor dat actief zoekgedrag door meerdere familieleden, via telefoon of ter plaatse aan de opvang, als kenmerkend beschouwd wordt voor eergerelateerd geweld.

Als er kinderen zijn in een gezin kan het contact met de kinderen voor extra uitdagingen zorgen op vlak van veiligheid, zowel voor het slachtoffer als de kinderen (zie ook Risicomanagement) (Thiara & Gill; Humphreys & Thiara 2003; Richards 2009).

12. (RISICO OP) ESCALATIE VAN GEWELD

Recente escalatie van geweld wordt algemeen gezien als een risicofactor voor huiselijk geweld, seksueel geweld en stalking (Kropp et al. 2013; Brewster 2003; Campbell et al. 2003; Hart et al. 2003). Escalatie bij EGG kan zich bijvoorbeeld uiten in de betrokkenheid van een toenemend aantal daders en/of slachtoffers (Kropp et al. 2013). Bij eengerelateerd geweld kunnen zich een aantal bijkomende uitdagingen voordoen op het vlak van escalatie. Zo kan het feit dat bepaalde zaken bekend raken bij de omgeving of het ontstaan van geruchten bijdragen tot escalatie van het geweld (Cooney 2014; Korteweg 2014; Faqir 2001; Van Eck 2001). Ook het inschakelen van hulpverlening, het indienen van een aanklacht of het verblijven in residentiële opvang kunnen escalatie in de hand werken (Korteweg 2014). Families zoeken vaak eerst naar niet-gewelddadige vormen van eerherstel (Cooney 2014). Om de mate van of het risico op escalatie te bepalen, is het belangrijk na te gaan welke andere oplossingen eventueel al werden gehanteerd en waarom deze wel of niet efficiënt waren (LEC EGG 2013).

13. (RISICO OP) ONTHULLING VAN PROBLEMEN

Het feit dat een eerschending bekend geraakt bij de omgeving wordt aangehaald als een belangrijke risicofactor zowel in de literatuur als tijdens de focusgroepgesprekken. Wanneer de overtuiging dat een vrouw of man de grens van seksuele eerbaarheid heeft overschreden gekend raakt buiten de dichte familie en dus 'openbaar' wordt, kan de eer geschonden worden (Korteweg 2014; Ferwerda & Van Leiden 2005; Van Eck 2001). Dit staat los van het waarheidsgehalte van deze percepties. Ook bij geruchten of beschuldigingen kan de eer in het geding komen (Korteweg 2014). In die zin houdt het bekendmaken van een eerschending een risico in voor escalatie (Van Eck 2001). Families zoeken meestal eerst naar niet-gewelddadige manieren van eerherstel, zoals geheimhoudingstrategieën. Wanneer geruchten ontstaan of bewijzen bekend raken, verhoogt echter het risico op geweld (Cooney 2014; Payton 2014).

De angst voor onthulling heeft ook een impact op het hulpzoekend gedrag van (potentiële) slachtoffers van EGG (Thiara & Gill 2012; Alizadeh et al. 2011). Het vormt een extra drempel en zorgt ervoor dat zij geweld nog minder snel zullen rapporteren dan slachtoffers van andere vormen van familiaal geweld. Aangifte doen of hulp zoeken van professionals kan beschouwd worden als een aantasting van de eer van de familie (Alizadeh et al. 2011, 2010; Payton 2014). Slachtoffers zijn niet altijd bereid hun geweldervaringen te delen met derden omwille van hun eigen opvattingen over eer (Abu-Ras 2007; Salter 2014), uit angst hun familie of gemeenschap te schande te maken of bestaande stereotypen te versterken (Kasturinangan 2004). Dit kan ook leiden tot repercussies zoals verstoting of geweld, een prijs die ze niet altijd bereid zijn te betalen (HM Government 2014).

Het is dus belangrijk omzichtig te werk te gaan wanneer een slachtoffer van EGG toch bij de hulpverlening aanklopt. Interventies van professionals kunnen immers zelf leiden tot bekend raken van problemen en op die manier aanleiding vormen voor eergerelateerd geweld (Korteweg 2014).

14. (RISICO OP) VERGELDING

Cliënten kunnen risico lopen op vergelding of repercussies, bijvoorbeeld wanneer een (vermeende) eerschending bekend raakt, wanneer zij scheiden, of wanneer zij de stap zetten naar hulpverlening (Alizadeh et al. 2010; Thiara & Gill 2012; Anitha & Gill 2009; Gangoli et al. 2006; Kropp et al. 2013). Consequenties kunnen variëren van psychologische gevolgen tot fysieke controle, huwelijksdwang, verstoting of fysiek geweld (Alizadeh et al. 2010). Mogelijke repercussies kunnen een impact hebben op het hulpzoekend gedrag van cliënten (Thiara & Gill 2012; Abu-Ras 2007; Payton 2014; HM Government 2014).

Het is belangrijk goed te luisteren naar de inschatting van de cliënt zelf over de mogelijke gevolgen. De perceptie van een slachtoffer blijkt een goede indicator te zijn voor toekomstig geweld (Robinson & Rowlands 2009). Cliënten hebben zelf de meeste kennis over de opvattingen over eer en dynamieken binnen hun familie (Richards 2009). Overloop met de cliënt mogelijke scenario's en maak die zo concreet mogelijk (zie ook Beoordeling). Wel is het zo dat slachtoffers geweld soms onderschatten of de schuld bij zichzelf leggen. De inschatting van de cliënt moet dus aangevuld worden met inzichten van de professional (Richards 2009).

Literatuur

- Abu-Ras W. (2007). Cultural Beliefs and Service Utilization by Battered Arab Immigrant Women, *Violence Against Women*, Vol. 13, No. 10, pp. 1002-1028.
- Akpınar A. (2003). The Honour/Shame Complex Revisited: Violence against women in the migration context, *Women's Studies International Forum*, Vol. 26, No. 5, pp. 425-442.
- Albrecht M. & Goedee J. (2010). *Weginginstrument Eergerelateerd Geweld: Instrument ter ondersteuning van het wegen en kwalificeren van eergerelateerd-geweldcasuïstiek*. Den Haag: Inflecto.
- Alizadeh V., Hylander I., Koçturk T. & Törnkvist L. (2010). Counselling Young Immigrant Women Worried about Problems Related to the Protection of 'Family Honour' – from the Perspective of Midwives and Counsellors at Youth Health Clinics, *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, Vol. 24, pp. 32-40.
- Alizadeh V., Törnkvist L. & Hylander I. (2011). Counselling Teenage Girls on Problems Related to the 'Protection of Family Honour' from the Perspective of School Nurses and Counsellors, *Health and Social Care in the Community*, Vol. 19, No. 5, pp. 476-484.
- Anitha S. & Gill A. (2009). Coercion, Consent and the Forced Marriage Debate in the UK, *Feminist Legal Studies*, Vol. 17, pp. 165-184.
- Anthias F. (2014). The Intersections of Class, Gender, Sexuality and 'Race': The political economy of gendered violence, *International Society of Politics, Culture and Society*, Vol. 27, pp. 153-171.
- Bakker I., Bakker C., Van Dijke A. & Terpstra L. (1998). *O&O in Perspectief*. Utrecht: NIZW.
- Begikhani N., Gill A., Hague G. & Ibraheem K. (2005). Honour-Based Violence and Honour-Based Killings in Iraqi Kurdistan and in the Kurdish Diaspora in the UK: Final report. London: Roehampton University.
- Belsky J. (1993). Etiology of Child Maltreatment: A developmental-ecological analysis, *Psychological Bulletin*,
- Brewster M.P. (2003). Power and control dynamics in prestalking and stalking situations, *Journal of Family Violence*, Vol. 18, pp. 207-217.
- Bronfenbrenner U. (2009). *The Ecology of Human Development: Experiments by nature and design*. London: Harvard University Press.
- Campbell J.C., Webster D., Koziol-McLain J., Block C., Campbell D., Curry M.A., Gary F., Glass N., McFarlane J., Sachs C., Sharps P., Ulrich Y., Wilt S.A., Manganello J., Xu X.,

- Schollenberger J., Frye V. & Laughon K. (2003). Risk Factors for Femicide in Abusive Relationships: Results from a multi-site case control study, *American Journal of Public Health*, Vol. 93, pp. 1089-1097.
- Campbell M.A., French S. & Gendreau P. (2009). The Danger Assessment Validation of a Lethality Risk Assessment Instrument for Intimate Partner Femicide, *Journal of Interpersonal Violence*, Vol. 24, No. 4, pp. 653-674.
- Cihangir S. (2012). Gender Specific Honor Codes and Cultural Change, *Group Processes and Intergroup Relations*, Vol. 16, No. 3, pp. 319-333.
- Cinthio H. (2015). 'You Go Home and Tell That to my Dad': Conflicting claims and understandings on hymen and virginity, *Sexuality & Culture*, Vol. 19, pp. 172-189.
- Coene G., Van Vossole A., Gilbert E., Beyens K., Snacken J. & Leye E. (2011). *Wetenschappelijk fenomeenonderzoek naar eerge relateerd geweld in België: Eindrapport*. Brussel: FOD Binnenlandse Zaken/Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen.
- Cooney M. (2014). Death by Family: Honor violence as punishment, *Punishment & Society*, Vol. 16, No. 4, pp. 406-427.
- Dasgupta S.D. & Warriar S. (1996). In the Footsteps of 'Arundhati': Asian Indian Women's Experience of Domestic Violence in the United States, *Violence Against Women*, Vol. 2, No. 3, pp. 238-259.
- De Ruiter & De Jong (2006). *CARE-NL: Richtlijn voor gestructureerde beoordeling van het risico van kindermishandeling*. Utrecht: Corine de Ruiter.
- Douglas K.S. & Reeves K.A. (2010). Historical-Clinical-Risk-Management-20 (HCR-20) Violence Risk Assessment Scheme: Rationale, application and empirical overview. In Otto R.K. & K.S. Douglas (Eds.) *Handbook of Violence Risk Assessment*. New York: Routledge.
- Ermers R. (2007). *Eer en Eerwraak: Definitie en analyse*. Amsterdam: Bulaaq.
- Essén B., Blomkvist A., Helström L. & Johnsdotter S. (2010). The Experiences and Responses of Swedish Health Professionals to Patients Requesting Virginity Restoration (Hymen Repair), *Reproductive Health Matters*, Vol. 18, No. 35, pp. 38-46.
- Evans G.W., Li D. & Whipple S.S. (2013). Cumulative Risk and Child Development, *Psychological Bulletin*, Vol. 139, No. 6, pp. 1342-1396.
- Faqir F. (2001). Intrafamily Femicide in Defence of Honour: The case of Jordan, *Third World Quarterly*, Vol. 22, No. 1, pp. 65-82.
- Federatie Opvang (2010). *Met Verstand van Zaken! Handreiking voor de vrouwenopvang bij de aanpak van eerge relateerd geweld*. Amersfoort: Federatie Opvang.

- Ferwerda H.B. & Van Leiden I. (2005). *Eerwraak of Eergerelateerd Geweld? Naar een werkdefinitie*. Den Haag: WODC.
- Gangoli G., Razak A. & McCarry M. (2006). *Forced Marriage and Domestic Violence among South Asian Communities in North East England*. Bristol: University of Bristol/Northern Rock Foundation.
- Garbarino J. (1977). The Human Ecology of Child Maltreatment: A conceptual model for research, *Journal of Marriage and Family*, Vol. 39, No. 4, pp. 721-735.
- Gill A. (2009). *Honour Killings and the Quest for Justice in Black and Minority Ethnic Communities in the UK: Expert Paper*. Addis Ababa: United Nations.
- Gill A.K. & Brah A. (2014). Interrogating Cultural Narratives about 'Honour'-based Violence, *European Journal of Women's Studies*, Vol. 21, No. 1, pp. 72-86.
- Gill A.K. (2008). 'Crimes of Honor' and Violence Against Women in the UK, *International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice*, Vol. 32, No. 2, pp. 243-263.
- Gill A.K. (2013). Feminist Reflections on researching So-called 'Honour' Killings, *Feminist Legal Studies*, Vol. 21, pp. 241-261.
- Green P. & Ward T. (2009). The Transformation of Violence in Iraq, *British Journal of Criminology*, pp. 1-19.
- Groenen A. & Matkoski S. (2014). *Partnergeweld: Screening en risicotaxatie*. Antwerpen/Apeldoorn: Maklu.
- Groenen A., Van Vossole A. & Matkoski S. (2015). Risicoscreening en risicotaxatie inzake partnergeweld in België. In H. Blow (Ed.) *Handboek Familiaal Geweld*. Brussel: Politeia.
- Hart S.D., Kropp P.R. & Laws D.R. (2003). *Risk for Sexual Violence Protocol (RSVP)*. Burnaby: Simon Fraser University.
- Heilbrun K., Yasuhara K. & Shah S. (2010). Violence Risk Assessment Tools: Overview and critical analysis. In R.K. Otto & K. Douglas (Eds.), *Handbook of Violence Risk Assessment Tools*. New York: Routledge.
- Heyse P., Pauwels F., Wets J. Timmerman C. & Perrin N. (2007). *Liefde Kent Geen Grenzen: Een kwantitatieve en kwalitatieve analyse van huwelijksmigratie vanuit Marokko, Turkije, Oost-Europa en Zuid Oost Azië*. Brussel: Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding.
- HM Government (2014). *Multi-Agency Practice Guidelines: Handling cases of forced marriage*. London: HM Government.

- Humphreys C. & Thiara R.K. (2003). Neither Justice nor Protection: Women's experiences of post-separation violence, *Journal of Social Welfare and Family Law*, Vol. 25, No. 3, pp. 195-214.
- Idriss M.M. & Abbas T. (2011). *Honour, Violence, Women and Islam*. Oxfordshire: Routledge.
- Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen (IGVM) (2010). Nationaal Actieplan ter Bestrijding van Partnergeweld en Andere Vormen van Intrafamiliaal Geweld 2010-2014. Brussel: IGVM.
- Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen (IGVM) (2015). *Gedwongen huwelijk? Handleiding voor dienstverleners*. Brussel: IGVM.
- Jabloune H., Maruf S. & Scheepers S. (2013). *Wat is eerbaar aan geweld? Cahier over eer- en gendergerelateerd geweld voor professionelen*. Brussel: ella vzw.
- Juth N. & Lynøe N. (2014). Are Estimations of Female Patients' Need of Hymen Restoration and Virginity Certificate Value-impregnated? Empirical study of physicians' attitudes, *Psychosomatic Gynaecology and Obstetrics*, Vol. 1, pp. 24-29.
- Kasturirangan A., Krishnan S. & Riger S. (2004). The Impact of Culture and Minority Status on Women's Experience of Domestic Violence, *Trauma, Violence & Abuse*, Vol. 5, No. 4, pp. 318-332.
- Kelly J.B. & Johnson M.P. (2008). Differentiation among Types of Intimate Partner Violence: Research update and implications for interventions, *Family Court Review*, Vol. 46, No. 3, pp. 476-499.
- Korteweg A.C. & Yurdakul G. (2010). *Religion, Culture and the Politicization of Honour-Related Violence: A critical analysis of media and policy debates in western Europe and North America*.
- Korteweg A.C. (2014). 'Honour Killing' in the Immigration Context: Multiculturalism and the racialization of violence against women, *Politikon: South African Journal of Political Studies*, Vol. 41, No. 2, pp. 183-208.
- Kropp P.R., Belfrage H. & Hart S.D. (2013). *Assessment of Risk for Honour Based Violence (PATRIARCH): User manual*. Sydney/Vancouver/Richmond: ProActive Solutions.
- Kulczycki A. & Windle S. (2011). Honor Killings in the Middle East and North Africa: A systematic review of the literature, *Violence Against Women*, Vol. 17, No. 11, pp. 1442-1464.
- Landelijk Expertisecentrum Eergerelateerd Geweld (LEC EGG) (2012). *Checklist Eergerelateerd Geweld*. Den Haag: LEC EGG.

- Latif Z. (2011). The Silencing of Women from the Pakistani Muslim Mirpuri Community in Violent Relationships, In Idriss M.M. & T. Abbas (Eds.) *Honour, Violence, Women and Islam*. Oxfordshire: Routledge.
- MacKenzie M.J., Kotch J.B. & Lee L. (2011). Toward a Cumulative Ecological Risk Model for the Etiology of Child Maltreatment, *Children and Youth Services Review*, Vol. 33, pp. 1638-1647.
- Matkoski S., Groenen A. & Van Vossolle A. (2015). *Risicotaxatie-Instrument Partnergeweld*. Geel: Campinia Media.
- Meeto V. & Mirza H.S. (2007). "There is Nothing 'Honourable' about Honour Killings": Gender, violence and the limits of multiculturalism, *Women's Studies International Forum*, Vol. 30, pp. 187-200.
- Mojab S. & Hassanpour A. (2002). The Politics and the Culture of 'Honour Killing': The murder of Fadime Sahindal, *International Feminist Perspectives: Women and Violence*, Vol. 9, No. 2, pp. 56-70.
- Payton J. (2014). 'Honor', Collectivity and Agnation: Emerging risk factors in 'honor'-based violence, *Journal of Interpersonal Violence*, Vol. 29, n° 16, pp. 2863-2883.
- Philips A. & Dustin M. (2005). Initiatieven in het Verenigd Koninkrijk inzake Gedwongen Huwelijken: Regulering, dialoog en exit. In Coene G. & Longman C. (Eds.) *Eigen Emancipatie Eerst? Over de rechten en representatie van vrouwen in een multiculturele samenleving*. Gent: Academia Press.
- Razack S.H. (2004). Imperilled Muslim Women, Dangerous Muslim Men and Civilised Europeans: Legal and social responses to forced marriages, *Feminist Legal Studies*, Vol. 12, pp. 129-174.
- Regan L., Kelly L., Morris A. & Dibb R. (2007). *'If Only We'd Known': An exploratory study of seven intimate partner homicides in Engleshire*. London: Child & Woman Abuse Studies Unit (CWASU).
- Richards L. (2009). *Domestic Abuse, Stalking and Harassment and Honour Based Violence (DASH) Risk Identification and Assessment and Management Model*.
- Robinson A.L. & Rowlands J. (2009). Assessing and Managing Risk Among Different Victims of Abuse: limits of a generic model of risk assessment?, *Security Journal*, Vol. 22, No. 3, pp. 190-204.
- Saharso S. (2005). Feminisme en Multiculturalisme: De casus van maagdevlieshersteloperaties. In Coene G. & Longman C. (Eds.) *Eigen Emancipatie Eerst? Over de rechten en representatie van vrouwen in een multiculturele samenleving*. Gent: Academia Press.

- Salter M. (2014). Multi-Perpetrator Domestic Violence, *Trauma, Violence & Abuse*, Vol. 15, No. 2, pp. 102-112;
- Sen P. (2005). 'Crimes of Honor', Value and Meaning, In: Welchman L. & Hossein S. (Eds.) *Honour, Crimes, Paradigms and Violence against Women*, London/New York: Zed Books.
- Sev'er A. & Yurdakul G. (2001). Culture of Honor, Culture of Change: A feminist analysis of honor killings in rural Turkey, *Violence Against Women*, Vol. 7, No. 9, pp. 964-998.
- Sev'er A. (2005). In the Name of Fathers: Honour killings and some examples from South-eastern Turkey, *Atlantis: A Woman's Studies Journal*, Vol. 30, No. 1, pp. 129-145.
- Siddiqui H. (2005). There is no 'Honor' in Domestic Violence, Only Shame! Women's struggles against 'honor' crimes in the UK. In S. Hossain & L. Welchman (Eds.), *'Honour': Crimes, paradigms and Violence against Women*. New York: Zed Books.
- Skeem J.L. & Monahan J. (2011). Current Directions in Violence Risk Assessment, *Current Directions in Psychological Science*, Vol. 20, n° 1, pp. 38-42.
- Taeymans M., Berteloot K. & Leclercq I. (2011). *Naar een Strafrechtelijk Beleid inzake Eergerelateerd Geweld?* Brussel: Dienst voor het Strafrechtelijk Beleid.
- Thiara R.K. (2005). *The Need for Specialist Domestic Violence Services for Asian Women and Children*. London: Imkaan.
- Thiara R.K. & Gill A.K. (2012). *Domestic Violence, Child Contact and Post-Separation Violence*. London: National Society for the Prevention of Cruelty to Children (NSPCC).
- Turnell A. & Edwards S. (2009). *Veilig Opgroeien: De oplossingsgerichte aanpak Signs of Safety in de jeugdzorg en kindbescherming*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Van Eck C. (2001). *Door Bloed Gezuiverd: Eerwraak door Turken in Nederland*. Amsterdam: Bert Bakker.
- Van Vossole A. (2012). Eergerelateerd Geweld. In H. Blow (Ed.) *Handboek Familiaal Geweld*. Brussel: Politeia.
- Verhaeghe T. & Rooyackers T. (2010). Beter dood dan getrouwd met mij, *Het Laatste Nieuws*, p. 3.
- Verstegen N., De Vogel V. & De Vries Robbé M. (2015). Het Belang van Onderzoek naar Risicotaxatie van Geweld bij Etnische Minderheden in de Forensische Psychiatrie, *Panopticon*, Vol. 36, n° 1, pp. 9-25.
- Welchman L. & Hossain S. (2005). *'Honour': Crimes, Paradigms and Violence against Women*. London: Zed Books.

- Wilson A. (2006). *Dreams, Questions, Struggles: South Asian women in Britain*. London: Pluto Press.
- Withaecx S. & Coene G. (2011). Voorbij de tegenstelling tussen vrouwenrechten en cultuur: Pleidooi voor een cultuursensitieve benadering van eengerelateerd geweld, *Tijdschrift voor Genderstudies*, Vol. 1, pp. 7-20.
- Wyckmans D., De Jong R., Van Vossole A., Delameillieure I. & Reggers S. (2015). *Vorm een Keten om Kinderen te Beschermen: Gids voor een multidisciplinaire en gezinsgerichte aanpak van kindermishandeling en intrafamiliaal geweld*. Hasselt: Provincie Limburg.
- Yurdakul G. & Korteweg A. (2013). Gender Equality and Immigrant Integration: Honor killing and forced marriage debates in the Netherlands, Germany and Britain, *Women's Studies International Forum*, Vol. 41, pp. 204-214.

Deze uitgave is bestemd voor al wie beroepsmatig geconfronteerd wordt met (potentiële) situaties van eengerelateerd geweld. Vaak moeten professionals beslissingen nemen die de betrokken partijen beschermen en/of begeleiden opdat het geweld in de toekomst niet (meer) voorvalt. Om dit te bereiken, moeten zij inschattingen maken over de huidige situatie, hoe die kan evolueren en wat de best mogelijke aanpak is.

Het Risicotaxatie-Instrument Eengerelateerd geweld werd ontwikkeld voor én in samenwerking met het werkveld, en vormt een aanvulling op het Risicotaxatie Instrument Partnergeweld. Het RTI EG kan de professional helpen inzicht te verwerven in de aanwezige risico- en beschermende factoren bij situaties van eengerelateerd geweld. Op basis van de in kaart gebrachte risico- en beschermende factoren kunnen aanknopingspunten voor risicomangement worden blootgelegd.

Anke Van Vossole behaalde het diploma van master in de sociologie en master in de sociale en culturele antropologie aan de KULeuven. Zij is als onderzoeker verbonden aan APART (Aanpak en Preventie van Agressie, Research en ontwikkeling van Tools) aan de Thomas More Hogeschool, en aan de UC Leuven-Limburg. Zij werkt er onder meer rond risicotaxatie, eengerelateerd geweld, kindermishandeling, agressie in de zorgsector en radicalisering bij jongeren. In het verleden deed zij onderzoek naar seksueel en gendergerelateerd geweld aan het International Centre for Reproductive Health (UGent). Verder is zij al verschillende jaren actief bij het vrouwenrechtenteam van Amnesty International Vlaanderen.

